

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 5 SEPTEMBER 1923

No. 401

INHOUD

	Blz.
1898—1923	773
De Nederlandsche Bank en de Javasche Bank II door Mr. G. Vissering	774
Is bezuiniging op den dienst der Staatsschuld mogelijk? door G. F. Bastiaans	777
Opsporing van Delistoffen door Prof. Mr. D. van Blom	778
Wegenbelasting door Mr. M. S. A. Ybes	779
AANTEKENINGEN:	
De economische toestand in Indië in 1922	780
De Tabakskultuur ter Oostkust van Sumatra	782
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	784
MAANDCIJFERS:	
Emissies in Augustus 1923	784
Giro-kantoor der Gemeente Amsterdam	784
Handelsbeweging over de maand Juli 1923	785
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	786—792
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: Mr. G. W. J. Bruins.

Redacteur-Secretaris van het weekblad: D. J. Wansink.

Secretariaat: Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.

4 SEPTEMBER 1923.

De maandwisseling heeft een kleine spanning op
de geldmarkt veroorzaakt. Disconto liep op tot 3 pCt.,
doch was later iets lager. Call is gedaan voor 3 pCt.
en liep terug op 2¹/₄ pCt.

* * *

In den weekstaat van De Nederlandsche Bank tee-
kent zich duidelijk de invloed van de maandwisseling
af. De post binnenlandsche wissels geeft een stijging
van ruim f 24 miljoen te zien. Deze stijging komt
nagenoeg geheel voor rekening van de Hoofdbank en
laat zich voor het grootste gedeelte verklaren uit de
credietischen van den Staat. Het bedrag der recht-
streeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen
blijkt in de afgelopen week van f 2 miljoen tot f 22
miljoen te zijn gestegen. Het hoofd beleeningen
noteert f 12,7 miljoen hooger dan op den vorigen

weekstaat. De vermeerdering van deze post betreft
zowel de Hoofdbank, als de Bijbank en de Agent-
schappen en geldt voor verreweg het grootste gedeelte
de effectenbeleeningen. De post papier op het buit-
tenland bleef vrijwel op dezelfde hoogte. De metaal-
voorraad der bank daalde met f 450.000,—. Het ren-
teloos voorschot aan het Rijk steeg tot nagenoeg
f 15 miljoen. De diverse rekeningen onder het actief
stelden zich ruim f 6 miljoen hooger.

De biljettencirculatie nam met f 34,8 miljoen toe
en noteert thans weder f 966,7 miljoen. De rekening-
courant saldi blijken met f 6,8 miljoen te zijn geste-
gen. Het beschikbaar metaalsaldo bedraagt f 389,8
miljoen, of rond f 9 miljoen minder dan verleden
week.

* * *

De komende vacantedagen hebben op de wissel-
markt hun invloed doen gelden. De zaken bleven be-
perkt, terwijl de koersen slechts weinig fluctueerden.
Alleen de Marken waren bepaald flauw; de koers
kwam op 0.20.

LONDEN, 1 SEPTEMBER 1923.

Gedurende de geheele week is de positie van de
geldmarkt gemakkelijk gebleven; daggeld werd door-
gaans à 2¹/₄ pCt. vernieuwd en à 2 pCt. gelaten.
Des Donderdags deed een ietwat sterkere vraag de
noteering tot 2¹/₄ pCt. stijgen, doch het aanbod bleek
voldoende, zoodat saldo's wederom à 2 pCt. gelaten
werden. Ook de laatste dag van de maand ging kalm
voorbij.

Disconto's waren met het vooruitzicht van een ruime
geldmarkt in de naaste toekomst bepaald flauw.

2-maands prima bankaccept	27 ⁷ / ₈ —15 ¹⁵ / ₁₆ pCt.
3-maands idem	3 ¹ / ₁₆ —1 ¹ / ₈ pCt.
4-maands idem	3 ¹ / ₂ pCt.
6-maands idem	3 ¹¹ / ₁₆ —3 ³ / ₄ pCt.

1898—1923.

In blij en dankbaar gedenken viert het Nederland-
sche volk in deze dagen het zilveren regeringsjubi-
leum zijner Koningin.

Veel is in het kwart eeuw, dat ons scheidt van
den dag, dat Zij het bewind aanvaardde, gebeurd,
veel ook veranderd. De zestien jaren, die aan den
wereldoorlog vooraf gingen, zijn voor het Neder-
landsche volk geweest jaren van rust en voorspoed,
waarin de economische ontwikkeling sneller tempo
aannam dan in eenig vroeger tijdperk. Aan een
krachtigen industriëlen groei paarde zich een voort-
durende vooruitgang van het handelsverkeer, een
bankwezen in den modernen zin kwam de plaats van
een verouderd credietstelsel innemen, een systeem
van vaste lijnen bevestigt en vergroot de positie van
de Nederlandsche vlag in het wereldverkeer ter zee.

Een gestadige vooruitgang in levensstandaard voor alle lagen der bevolking is van dezen gezonden groei de weerslag; de geleidelijke uitbreiding van de staats-taak, die in politiek opzicht dit tijdperk kenmerkt, komt daarmede in de eerste plaats den minder bedeeften ten goede. Welk statistisch gegeven men raadpleegt, overal vindt men de bewijzen van dezen groei en vooruitgang, slechts enkele malen, zoo in het crisisjaar 1907, op zijn meest gevoelige punten door een korten terugslag onderbroken.

Nog sneller is de vooruitgang van Indië. De herleving mag hier eerst enkele jaren na 1898 inzetten, eenmaal aan den gang grijpt zij snel om zich heen, tot voordeel van alle deelen der bevolking. De oudere Europeesche cultures, vooraan de suiker, herstellen zich, nieuwe, waaronder als laatste de rubber, komen op, de petroleumwinning neemt voortdurend in beteekenis toe. Naast Java treden de buitenbezittingen, waar, dank zij de definitieve vestiging van het Nederlandsche gezag in den geheelen Archipel, orde en rust voortaan verzekerd zijn, meer en meer naar voren. Ook hier breidt tegelijkertijd het Gouvernement geleidelijk de spheer zijner bemoeienis uit, in de eerste plaats ter voorziening in de meest dringende behoeften der inlandsche bevolking.

Met ruwe hand komt de oorlog dit beeld verstoren. Zorgvolle tijden breken aan, gekenmerkt door een toenemenden druk op het levensonderhoud der geheele bevolking, door vermogensverschuivingen, verliezen en oorlogswinsten. De wapenstilstand brengt een oogenblik van aarzeling. Spoedig echter volgt een nieuw tijdperk van prijsstijging en kunstmatigen voorspoed, waarin de thans niet meer door oorlogsschaarschte en oorlogsvrees gebreidelde expansiedrift zich kan uitvieren en de schijn van het oogenblik ook de overheid het juiste spoor doet verliezen.

De omslag van 1920—'21 breekt den waan. Een niet minder ernstige prijsdaling treedt voor de prijsstijging van het eerste na-oorlog tijdperk in de plaats en een moeilijk aanpassingsproces vangt aan, waarin het maatschappelijk leven langzaam aan het evenwicht tracht te hervinden. Deze periode is nog verre van afgelopen. Het particuliere bedrijfsleven, waar de drang naar zelfbehoud zich in zijn meest directen vorm gevoelen doet, heeft dit proces van aanpassing reeds voor een belangrijk deel doorgemaakt, doch ziet zich bij zijn verder pogen in toenemende mate belemmerd door de ontwrichting om ons heen. De werkloosheid blijft groot en moeilijke tijden staan ons wellicht nog te wachten. Dit neemt echter niet weg, dat met voldoening geconstateerd kan worden, dat in vergelijking met andere landen in gelijksoortige omstandigheden verkeerende, Nederland over het algemeen van een krachtig en gezond weerstandsvermogen heeft blijk gegeven, ook in het oogenblik van den heftigsten schok.

Ook ditmaal is het overheidsorganisme wederom van trager reactie gebleken. Kon reeds op wijziging in onderdeelen van wetgeving, met name de arbeids-wet, gewezen worden, voor de overheidsfinanciën zijn eerst in de laatste weken de uitzichten rooskleuriger geworden en mag thans in vertrouwen op de krachtige persoonlijkheid van den nieuwen beheerder der schatkist en in afwachting van zijn daden de toekomst met meer gerustheid worden tegemoet gezien.

Van een gesloten economisch tijdvak kan dus, wat de afgelopen jaren betreft, vrijwel in geen enkel opzicht gesproken worden. Vandaar dat, hoe belangwekkend uit ander oogpunt een overzicht van den tegenwoordigen staat van de verschillende takken van het bedrijfsleven en van het economisch staatsbeleid wellicht zoude zijn, het aldus te geven beeld slechts van zeer tijdelijke juistheid zou kunnen wezen en de blijvende waarde, bereikbaar aan het einde van een tijdvak van rustige en evenwichtige ontwikkeling, er noodwendig aan zou ontbreken.

Heeft om deze redenen het Dagelijksch Bestuur gemeend van bredere plannen te moeten afzien, het

zoude onjuist zijn, indien ook niet in deze kolommen een woord van eerbiedige hulde en dankbaarheid werd gericht tot Haar, die gedurende deze vijf en twintig jaren lief en leed met Haar volk heeft gedeeld en gedurende dit gansche tijdvak al Haar denken en doen op het heil van dit volk heeft samengetrokken. Op Hare belangstelling kan iedere uiting van gezonde volkskracht, iedere daad, die het economisch kunnen van ons land verhoogt, staat maken.

Weinig landen kunnen bogen op een vorstenhuis, welks geschiedenis zoozeer is samengeweven met de geschiedenis van het land zelf. Toch, wat het Nederlandsche volk in deze dagen eert, is niet in de eerste plaats de telg uit dit geslacht, doch de Koninklijke Vrouw, die door Haar verheven voorbeeld van eenvoud en getrouwe plichtsbetrachting zich persoonlijk een blijvende plaats in onze harten heeft veroverd en in Wier onpartijdige handen wij, roept het constitutioneel beginsel Haar tot de beslissing, de belangen van ons volk nu en in de toekomst veilig weten.

B.

DE NEDERLANDSCHE BANK EN DE JAVASCHE BANK.

II.

Terwijl al de hiervoor behandelde argumenten van Mr. Gerritzen blijken ondeugdelijk te zijn, gaat hij echter nog een stap verder door te willen bewijzen, dat die goudtransacties met De Javasche Bank voor De Nederlandsche Bank zelfs een zoet winstje hebben opgeleverd! Hij overdrijft zijn ijver, om het bestaan te bewijzen van wat nooit bestaan heeft, hier tot in het absurde; hij komt daarmee echter op zeer glad ijs en is dan ook leelijk uitgegleden. Helaas kost het weder een vrij omvangrijk betoog om dit absurde aan te toonen.

Mr. Gerritzen begaat hierbij de fout waarop ik in den aanvang van mijne dupliek sub 2o., de aandacht vestigde, namelijk dat hij de tijdstippen, waarop de gerelateerde feiten zich hebben voorgedaan, door elkaar verwart. Hij zegt, dat de £ 1.500.000 aan sovereigns, die De Nederlandsche Bank op 31 December 1915 en 27 Juni 1916 van De Javasche Bank heeft overgenomen op den voet van f 1650 per KG. fijn, niet „onbruikbaar” zijn geweest, en dat zelfs in Mei 1919 na opheffing van het N. O. T.-verband diezelfde „onbruikbare” sovereigns aan De Javasche Bank terug zijn verkocht, maar nu tegen een prijs van f 1661 per KG. fijn, en dat zij dus aan De Nederlandsche Bank een „zoet winstje” van ruim f 120.000 hebben bezorgd. Dat zijn allemaal halve waarheden, die, als men ze op den keper beschouwt, zich tot heele onwaarheden ontwikkelen.

Door samenwerking met de Engelsche banken had De Javasche Bank in 1915 voor suiker-rembourswissels betaling in Londen verkregen in gouden sovereigns. Dat was inderdaad een bijzonder geval, omdat het toen reeds zeer moeilijk was goud in Engeland te verkrijgen. Deze regeling werd dan ook getroffen, omdat de Engelsche banken er zelve belang bij hadden de in Nederlandsch-Indië in N.-I. courant gekochte suiker te betalen in ponden, die niet gedeprimeerd waren, wat met het papieren pond sterling reeds toen het geval was. Het scheen dus heel mooi, dat De Javasche Bank betaling in goud verkreeg, maar eigenlijk had zij er niets aan. Deze regeling bleek achterna alleen in het belang van de Engelsche banken geweest te zijn! Immers De Javasche Bank zat met dat goud, dat in Londen lag en feitelijk niet uitgevoerd mocht worden. Een uitweg uit de moeilijkheid om het ten minste uit Londen weg te krijgen was het onder het z.g. N.O.T.-verband te stellen, d.w.z., dat de ontvanger in Nederland voor zich en zijne rechtverkrijgenden de bindende verklaring zou afgeven, dat dit goud nimmer gebruikt zou mogen worden voor eene betaling, waarbij de vijanden van de Entente enig voordeel zouden kunnen hebben. De Javasche Bank kon het goud voor hare encaisse

métallique niet gebruiken, want zij had meer dan voldoende metaal tegenover hare toenmalige obligo's. Zij zat dus met dat goud danig aan den grond. Daarom was het voor haar van overwegend belang tegenover dat goud op een of andere wijze liquide middelen in Europa te verkrijgen, die zij als betaalmiddel zou willen gebruiken. De eenige, die haar in deze richting kon helpen, was De Nederlandsche Bank. Maar die had dat goud ook niet noodig; hare obligo's waren toenmaals reeds zeer ruim gedekt door hare toenmalige encaisse métallique. Bovendien had De Nederlandsche Bank toen inderdaad bezwaar tegen een te grooten goudvoorraad; daar te dien tijde het gevaar lang niet denkbeeldig was, dat Nederland alsnog op een of andere wijze in den oorlog zou worden betrokken, en een te groote goudvoorraad maakte dat gevaar nog dreigender. De Nederlandsche Bank moest toen reeds tegen haren wensch groote bedragen goud opnemen, welke èn van Oostelijke èn van Westelijke zijde toestroomden tot betaling van producten, welke door de oorlogvoerenden van ons land waren opgeëischt. Er was dus reden te over voor De Nederlandsche Bank om afkeerig te zijn van dat N.O.T.-goud der Javasche Bank. Ten slotte wilde De Nederlandsche Bank echter ook in dit opzicht, geheel onverplicht, der Javasche Bank te hulp komen en verklaarde zij zich bereid op dat goud een renteloos voorschot te geven aan De Javasche Bank, opdat deze ten minste weder beschikbare middelen zou krijgen tegen dat doode goud. Dat goud was dus destijds zoowel voor De Javasche Bank als voor De Nederlandsche Bank inderdaad onbruikbaar. Die beleening werd renteloos aan De Javasche Bank verstrekt om haar in de gelegenheid te laten op een of andere wijze een heenkomen voor dat goud te zoeken. Ten einde die beleening niet in het onbepaalde toe te staan, behield De Nederlandsche Bank zich het recht voor een einde daaraan te maken door aankoop van het verpande goud voor *f* 1.650,— per KG. fijn. Toen die beleening ettelijke maanden had geloopt, maande De Nederlandsche Bank haren debiteur eens aan om voor dien abnormalen toestand nu eens eindelijk een oplossing te vinden. De heer Gerritzen voegt er naïeflijk aan toe, dat „De Javasche Bank er volkomen mede tevreden was, dat goud bij De Nederlandsche Bank te kunnen beleenen, en gevoelde er niet de minste behoefte aan om zich van dat goud te ontdoen” (zie eerste kolom tweede replek-artikel van Mr. Gerritzen). Dat is nogal begrijpelijk! De Javasche Bank was van de soesah af, vooral omdat zij die beleening „renteloos” verkreeg van De Nederlandsche Bank. Op dat punt kon zij inderdaad dus rustig slapen. Maar die halfslachtige toestand kon toch voor De Nederlandsche Bank niet bestendig blijven! De Nederlandsche Bank kon toch maar niet eindeloos renteloze voorschotten geven alleen pour les beaux yeux van De Javasche Bank! Daarom werd ten slotte besloten om dien post sovereigns dan maar van De Javasche Bank over te nemen. Dat was opnieuw eene tegemoetkoming, want De Nederlandsche Bank had ook toen die sovereigns niet noodig en wenschte ze bovendien niet. De gebruikelijke goudprijs werd daarvoor betaald: *f* 1650 per KG. fijn, dien De Nederlandsche Bank principieel aan ieder ander voor „vrij” goud uitbetaalde, ondanks dat dit goud feitelijk minder waard was wegens het N.O.T.-verband.

In November 1918 loopt de oorlog ten einde. Daarmede zijn wij in eene geheel nieuwe periode getreden met sterk gewijzigde toestanden. De werkzaamheid van de N.O.T. komt te vervallen, dus ook het z.g. N.O.T.-verband op goud. Dit geeft aanleiding aan Mr. Gerritzen om op te merken: Ziet Gij wel, dat dit goud niet onbruikbaar was! Gij hebt het nog wel in Mei 1919 weder aan ons terugverkocht voor *f* 1661 per KG. fijn, dus nog wel *f* 11 per KG. fijn winst gemaakt!

De Nederlandsche Bank had de vaste gewoonte om goud te koopen voor den prijs van *f* 1648 tot *f* 1650

per KG. fijn, al naar mate van de waarde van het goud in munt of baar-vorm, en het te verkoopen voor *f* 1653,44 voor baren en voor *f* 1657 tot *f* 1662 per KG. fijn voor muntstukken, al naar de zwaarte van de uit te leveren muntstukken. Gouden munt wordt toch internationaal naar het gewicht verkocht. Dat moet Mr. Gerritzen toch bekend zijn. In Mei 1919 verkochten wij geen goud aan De Javasche Bank. Van 27 Juni tot 5 September 1919 stortten wij in haar earmark-dépôt in totaal *f* 2.560.000 in gouden sovereigns van eene zwaarte, die aanleiding gaf den prijs op *f* 1661 per KG. fijn te bepalen. Dat was *niet* hetzelfde goud, dat in 1915—1916 door De Javasche Bank was geleverd. Dat deed er trouwens niets toe, want De Javasche Bank kreeg waar naar gewicht. In dien zelfden tijd was de prijs voor goud op dé open markt in Nederlandsche gulden *f* 1.710 tot *f* 1.794 per KG. fijn. Voor de behoefte aan industrie-goud verkocht De Nederlandsche Bank in dien zelfden tijd aan anderen het goud op den voet van dien marktprijs, dus dat is belangrijk duurder dan zij aan De Javasche Bank in rekening bracht. De Javasche Bank moest zich daartegenover verplichten, alvorens op andere wijze over dat vreemde goud te beschikken, dat goud tegen denzelfden prijs van *f* 1.661 per KG. fijn aan De Nederlandsche Bank aan te bieden.

De Javasche Bank verkrijgt dus van De Nederlandsche Bank:

in 1915—1916 een renteloos voorschot op voor haar onbruikbaar goud;

in 1916 den vollen prijs voor goud, ondanks dat het minderwaardig was, omdat het lag onder N.O.T.-verband;

in 1919 vreemd goud ettelijke procenten onder den marktprijs per KG. fijn dat, te allen overvloede, nimmer N. O. T.-goud was geweest!

Al die buitengewone favours, tot geen enkele waarvan De Nederlandsche Bank *verplicht* was, worden door Mr. Gerritzen weggedoed om eene halve waarheid naar voren te schuiven, die in het verband met de andere feiten een heele onwaarheid blijkt te zijn, als zoude De Nederlandsche Bank zich nog verrijkt hebben ten koste van De Javasche Bank, door op het in 1916 gekochte N.O.T.-goud in Mei 1919 een „zoet winstje” te hebben gemaakt, terwijl die overneming van de sovereigns in 1916, en de afgifte van andere sovereigns in 1919 hebben plaats gevonden tot de volkomen normale prijzen van vóór 1914 alsof er geen oorlog ware geweest.

Ik ben reeds te lang geworden over dit feitelijke deel; maar tegenover dergelijke pertinente ontkenningen van feiten is aan eene eenigszins bredere uiteenzetting niet te ontkomen.

Toch moet ik nog enkele feiten aanstippen. Mr. Gerritzen zegt in het tweede replek-artikel:

„Het denkbeeld van den heer Vissering alsof De Javasche Bank De Nederlandsche Bank broodnoodig had om zich van het noodige goud te voorzien, is met de werkelijkheid in strijd.”

Hij laat daaraan voorafgaan, dat De Javasche Bank volop gelegenheid zou hebben gehad tot half September 1917 en van Juni 1919 af in Japan en Amerika zich van het voor haar benodigde goud te voorzien.

Hier tracht de heer Gerritzen wederom den werkelijken toestand weg te doezelen. *Het gaat juist om dat tusschen-tijdvak*. Op 24 September 1917 bedraagt het earmark-dépôt van De Javasche Bank *f* 13 millioen; in Juni 1919 *f* 54 millioen, terwijl toen de afgifte van Sovereigns reeds was begonnen, waarmede het op earmark-dépôt gestorte bedrag in September 1919 op *f* 86.200.000 zou komen. Vóór September 1917 was er dus voor De Javasche Bank geen aanleiding geweest om gebruik te maken van de gelegenheid om in Amerika goud te koopen. Van Juni 1919 af had De Javasche Bank weder goud in Amerika kunnen krijgen, gelijk zij na September 1919 inderdaad goud gekocht heeft in de Vereenigde Staten. Maar hier vergeet Mr. Gerritzen daarbij aan te teekenen, dat dit goud

in Amerika met hoog agio gekocht moest worden! In de laatste kolom van zijn tweede repliek-artikel erkent de heer Gerritzen dat nochtans, zij het in een ander verband! Dat goud in Japan te verkrijgen was, is ook maar eene halve waarheid, want Mr. Gerritzen moet zelf erkennen, dat dit slechts *in beperkte hoeveelheid* mogelijk is geweest. Inderdaad hebben dan ook de Heeren van De Javasche Bank, tegen de stellige ontkenning van Mr. Gerritzen in, (zie 2de kolom, 2de repliekartikel) ons herhaaldelijk verklaard, dat zij het benodigde goud nergens anders konden verkrijgen.¹⁾ De groote goubeweging op de earmark-rekening, waarover het hier gaat, vond dus juist plaats in het tusschentijdvak, dat Mr. Gerritzen in zijne beschouwing tracht uit te schakelen; in dat tusschentijdvak had De Javasche Bank het, goud inderdaad broodnoodig en is het earmark-dépôt dan ook tot ruim f 86 miljoen opgelopen. Dat zij het vóór of na dat tijdvak vrijelijk kon verkrijgen, doet aan de zaak niets af. Alle argumenten van Mr. Gerritzen *daarover* kunnen wij dus als volkomen nutteloos en als eene poging om de aandacht van de hoofdzaak af te leiden, op zijde leggen.

Op een ander punt verklaart Mr. Gerritzen, dat het niets bijzonders is, dat De Javasche Bank tegen haar tegoed in Nederlandsche guldens goudstukken kon verkrijgen; immers in Londen heeft zij voor hare ponden sovereigns, in Amerika voor hare dollars gouden eagles, in Japan voor hare yens in rekening gouden yens ontvangen. Ook deze bewering werpt een onjuist licht op de quaestie. In Londen kon De Javasche Bank, behalve dat uit speciale omstandigheden voortvloeiende N.O.T.-goud, sedert 1916 geen enkele sovereign bekomen; dat kan zelfs nu nog niet; in Japan en Amerika kon zij tegen yens en dollars in rekening na Juni 1919 wel gouden yens en dollars verkrijgen, maar welk agio moest zij betalen om eerst die yens en dollars in rekening te verkrijgen? Dat verzuimt Mr. Gerritzen op die plaats mede te deelen; maar in de laatste kolom erkent hij dan toch, dat De Javasche Bank „in Amerika dat goud en die saldi tot hooge prijzen en ver boven pariteit gekocht heeft!”

In het slot van zijn artikel wil Mr. Gerritzen zelfs nog beproeven te ontzenuwen, dat de opkoop door De Nederlandsche Bank van dollar-saldi in Nederland eene steun-actie geweest zou zijn, omdat vele jaren later het overgebleven deel dier saldi met winst kon worden verkocht. Hij gaat inderdaad te ver in zijne

¹⁾ Ik hecht er niet zooveel aan om citaten uit vroegere geschriften tegen den schrijver als bewijsmateriaal aan te halen; immers men moet ieder citaat nemen naar de bedoeling van den tijd, waarin het gezegd werd en toetsen aan de gegevens, die op dat oogenblik den schrijver ten dienste stonden. Daarom wordt een citaat zoo licht uit zijn verband gerukt.

Tegenover de vele citaten, die Mr. Gerritzen uit mijne geschriften als bewijsmateriaal tegen mij heeft willen aanhalen en tegenover zijne pertinente ontkenning, dat De Javasche Bank De Nederlandsche Bank noodig had om zich van het noodige goud te voorzien, is echter nogal merkwaardig ook de volgende verklaring van den President en Directeuren van De Javasche Bank:

„About a year later, October 1917, the British example „was followed by the United States of America and Japan, „both of which countries embargoed the export of gold, „prohibiting at the same time any earmarking of this „precious metal.

„Holland is now the only country where gold is obtainable without any restrictions.”

Deze verklaring kan men vinden op pagina 43 in de brochure:

„The Java Bank, A short description of its organisation operations and general policy”, welke blijkens onderteekening van President and Managing Directors of the Java Bank, E. A. Zeilinga Azn., President, en K. F. van den Berg Director-Secretary, in Januari 1918 in Batavia door de Javasche Bank werd uitgegeven; dat is dus juist in het midden van het tijdvak, waarom het hier gaat. Dat boekje is dus door de Javasche Bank uitgegeven in den tijd, dat Mr. Gerritzen nog als Directeur in functie was.

pogigen om de gestie van De Nederlandsche Bank in een ongunstig licht te stellen. Laten de vele houders dier saldi, die in de moeilijkste oorlogsjaren zijn geholpen en hunne dollars aan De Nederlandsche Bank konden verkoopen voor f 2,42, terwijl de dollar tot zelfs beneden f 1,93 genoteerd stond, maar eens zelve verklaren, of zij hierdoor gesteund zijn of niet! Het merkwaardigste was, dat niet de verkooper dien hoogen prijs van f 2,42 vroeg, maar de kooper, in casu De Nederlandsche Bank, vrijwillig dien hoogen prijs aanbod, terwijl zij in de open markt ieder bedrag aan dollars beneden f 2 kon koopen. Indien dus hare bedoeling was geweest eene valuta-speculatie te ondernemen, dan zou zij toch niet f 2,42 besteed hebben voor wat zij tot elk bedrag beneden f 2 kon verkrijgen in de open markt? Met zijne pogingen om alles verkeerd uit te leggen en alles te ontkennen, wat in het voordeel der gestie van De Nederlandsche Bank te vermelden zou zijn, maakt Mr. Gerritzen ten slotte zijn artikel in hooge mate ongelooftwaardig.

Op zijne opmerkingen over de waarde van goud in den vreemde voor circulatiebanken zal ik niet ingaan. Dat zou opnieuw tot een groot betoog moeten leiden. De heer Gerritzen moet zelf volkomen op de hoogte zijn van het principieel verschil in bankpolitiek tusschen de Nederlandsche en de Koloniale circulatiebanken. De Nederlandsche Bank heeft tot nu toe principieel nimmer elders liggend goud onder hare encaisse métallique opgenomen; De Javasche Bank is zelfs bij Octrooi uitdrukkelijk gemachtigd dit in zekere verhouding te doen. Ook dat geheele betoog kan slechts dienen om de zaak onnoodig ingewikkeld en verward te maken.

Aan het slot van zijn artikel verklaart Mr. Gerritzen, dat voor de zoo noodzakelijke samenwerking der beide circulatiebanken noodig is wederzijdsch vertrouwen en wederzijdsche waardeering. Volkomen juist, maar dan moet De Javasche Bank het daarnaar ook maken. De Nederlandsche Bank heeft toch inderdaad te haren opzichte de eene welwillendheid op de andere gestapeld, heeft nimmer iets in haar eigen voordeel gevraagd, heeft alleen nu geprotesteerd, nu zij overtuigd is, dat De Javasche Bank dit koersavans ten onrechte tot bedrijfswinst bestempelt en bovendien tegen de uitdrukkelijke afspraak heeft gehandeld en der Nederlandsche Bank onrecht heeft aangedaan. In plaats van zoo scherpe memories en artikelen tegen De Nederlandsche Bank los te laten, moest liever op een zuiver zakelijk debat ingegaan worden over het verschil van meening, dat niet alleen feitelijk is, maar naar onze vaste overtuiging tevens groote problemen van bank- en muntpolitiek inhoudt, en waarover dus ten slotte eene diepgaande bespreking toch niet te vermijden zal zijn. Dan moet de goede wil nu eindelijk ook eens van de zijde van De Javasche Bank komen. Want de slot-tirade van Mr. Gerritzen zou men in andere woorden ook zóó kunnen lezen: „Ik, Javasche Bank, en Gij, Nederlandsche Bank, waren juist tot eene zoo prettige samenwerking gekomen; alle voordeelen zijn voor mij, voor U niets; nu moogt Gij die prettige samenwerking niet gaan verstoren door opmerkingen te maken. Dat is onvriendelijk van U, en dan kan ik verder geen vertrouwen blijven stellen in Uwe onbegrensde toegevendheid in alles, wat in mijn voordeel zal blijken te zijn!”

Alle scherts aan kant gezet, heeft inderdaad feitelijk die toestand bestaan.

Mr. Gerritzen volgt de gewoonte van sommige advocaten, dat hij als door de tegenpartij erkend aanneemt, al wat deze niet uitdrukkelijk heeft weersproken. Daar ik nog veel meer ruimte zou noodig hebben om de nog niet behandelde beweringen van Mr. Gerritzen te weerleggen, moet ik in deze richting dus een voorbehoud maken, dat ik niet geacht wil worden zijne niet behandelde beweringen te erkennen.

(Slot volgt).

G. VISSERING.

IS BEZUINIGING OP DEN DIENST DER
STAATSSCHULD MOGELIJK?

In de afgelopen week is door bekendmaking in de pers van aan onzen nieuwen minister van financiën toegeschreven plannen tot bezuiniging op den dienst der staatsschuld heftige beroering ontstaan in de markt der verschillende nationale leeningen.

Volgens deze geruchten zou de mogelijkheid voorzien worden, om door wijziging in de aflossingsvoorwaarden eene bezuiniging van ongeveer f 50.000.000.— op den dienst der nationale schuld te bereiken.

In het Algemeen Handelsblad van 29 Augustus is daarop becijferd, dat in het gunstigste geval hoogstens eene bezuiniging van f 15.500.000.— mogelijk is, zonder de rechten der schuldeischers te schenden.

Het vraagstuk is van te groot belang voor de financiën van den staat, voor zijn crediet en voor de rechten der schuldeischers om niet eenigszins nader op het onderwerp in te gaan.

De waardeering van het staatscrediet en de rechten der verschillende schuldeischers kunnen het best geïllustreerd worden door in cijfers de verhouding der koersen tot de verplichtingen, die de staat op zich heeft genomen, uit te drukken.

De beurskoersen als contante waarden der verschillende leeningen aannemend, wijst de grootte der reële rente, dat is de werkelijke rente, die de schuldbrieven afwerpen, wanneer de staat zijne toekomstige verplichtingen tot betaling van kapitaal en rente stipt nakomt, aan, naar welken maatstaf deze verplichtingen gewaardeerd worden.

Wij kunnen voor deze berekeningen ten grondslag nemen de koersen van 25 Juli, ongeveer een maand geleden, toen de koersen geleidelijk op het hoogste punt gekomen waren, van 24 Augustus, aan den vooravond van de geruchten en van 29 Augustus, den dag waarop deze geruchten het sterkst hunnen noodlottigen invloed lieten gelden.

Wij verkrijgen dan het volgende overzicht:

Leening	25 Juli		24 Augustus		29 Augustus	
	Koers	Rente	Koers	Rente	Koers	Rente
6 0/0 1922A....	101 7/8	5 7/8	99	6 1/10	98 5/8	6 1/8
6 0/0 1922B....	101 3/4	5 7/8	99	6 1/10	98 3/8	6 1/8
6 0/0 1923A....	101 3/4	5 7/8	99	6 1/10	98 5/8	6 1/8
5 0/0 1918	95 1/8	5 5/8	89 3/4	5 7/8	87 1/2	6 1/10
5 0/0 1919	97	5 9/10	93 1/8	6 3/8	91 1/2	6 3/4
4 1/2 0/0 1916	92 3/8	5 7/10	88	6 1/10	geen noteer.	
4 1/2 0/0 1917	89 1/8	5 3/8	84 7/8	5 13/10	81 5/8	6 1/8
4 0/0 1916	86 7/8	5 3/10	80 3/4	5 13/10	79 11/10	5 7/8
3 1/2 0/0 obl.	76 1/2	4.57	76	4.61	geen noteer.	
3 0/0 obl.	67 3/8	4.45	65 3/4	4.56	65 1/2	4.58
3 0/0 cert.	67 3/4	4.42	65 11/10	4.52	65 7/10	4.54
2 1/2 0/0 cert.	56 3/4	4.36	55 1/2	4.46	55 1/2	4.46

(De opgegeven reële rente is eene benadering. Bij de berekening is de omstandigheid, dat de rente in halfjaarlijksche termijnen voldaan wordt, verwaarloosd. In werkelijkheid zal de reële rente dus nog een fractie hooger zijn dan aangegeven is.)

Aan de hand van dit overzicht kan geconstateerd worden, dat op 25 Juli de verhoudingen der beurskoersen vrij zuiver het onderling verband der verschillende leeningsvoorwaarden weergeven. Dat de reële rente van de leeningen van laag rentetype naar verhouding lager is, vloeit voort uit de voorkeur, die het beleggend publiek daaraan geeft om de kansen eener conversie bij dalenden rentevoet zoo veel mogelijk uit te schakelen. Het zeer belangrijke verschil tusschen de rente der oudere leeningen vergeleken met de rente der zogenaamde crisisleeningen is voorts ook een gevolg van het beter geclasseerd zijn der oude leeningen. Het iets hooger rentepercentage der 5 pCt. leening 1919 kan worden toegeschreven aan den korten looptijd der leening, die vermoedelijk binnen den gegarandeerden termijn op uiterlijk October 1934 zal vallen. Immers tot nu toe is zoo-

veel van deze leening voor voldoening der verdedigingsbelastingen gebruikt, dat op deze wijze meer is geamortiseerd dan het aflossingsplan garandeerde. Klaarblijkelijk is in den laatsten tijd de vraag naar stukken voor belastingdoeleinden gering, terwijl de stimulans, die gelegen zou zijn in de vraag voor replacement van afgeloste stukken in October aanstaande ontbreekt, omdat ditmaal opnieuw de gewone uitloting achterwege kon blijven.

In hoeverre de koersdaling sedert 25 Juli, welke op 24 Augustus te constateeren valt, een gevolg is van den toevalligen toestand der beleggingsmarkt en in welke mate bijzondere factoren daaraan medewerkten is uit den aard der zaak niet te preciezeren. Hier zij slechts erop gewezen, dat in deze periode zeer veel geschreven en gesproken werd over eene mogelijke daling van de waarde van ons ruilmiddel en in beleggerskringen het advies om vooral geen Nederlandsche beleggingen, doch bij voorkeur Amerikaanse obligatiën te koopen opgeld deed.

De uitwerking van deze toevallige omstandigheden wordt evenwel geweldig overtroffen door de uitwerking, die het bekend maken van de aan den minister van financiën toegeschreven plannen tot wijziging der aflossingen klaarblijkelijk op de markt der staatsleeningen had. In 5 dagen tijds daalden de noteeringen naar verhouding in een 5 à 6 maal sneller tempo dan in de maand tevoren.

Maar, en dit is een punt dat aandacht verdient, de verhoudingen tusschen de reële rente bleven, ondanks de zenuwachtige stemming en onberekenbare schommelingen tengevolge van grooter aanbod in de eene soort dan in de andere, voldoende bewaard. De beurs bleek dus niet alleen rekening te houden met de jaarlijks te incasseeren rente, maar wel degelijk nog steeds met de waarde der gegarandeerde aflossingen.

Wanneer dus de geestelijke vader van het in den aanvang genoemd bezuinigingsdenkbeeld meende, dat eene bezuiniging te bereiken ware door uitsluitend de aflossing te wijzigen van die leeningen, welke uit dien hoofden de grootste eischen aan de schatkist stellen of zullen stellen (5 pCt. 1919, 4 1/2 en 4 pCt. 1916), dan berust die meening op eene vergissing. Zulk eene wijziging zou een grove onbillijkheid zijn tegenover de houders dezer stukken in vergelijking tot de houders der overige soorten.

Indien veronderstellenderwijze de aflossing der 4 1/2 pCt. leening 1916 in overeenstemming gebracht werd met die der 4 1/2 pCt. leening 1917, dan zou de beurs deze gewijzigde leening 1916 toch waarlijk niet hooger kunnen waardeeren dan de leening 1917. De houder der schuldbrieven 4 1/2 pCt. 1916 zou op grondslag der tegenwoordige beurskoersen een verlies van 2 à 3 pCt. lijden. Na deze poging om aan te toonen, dat de wijziging in de aflossingsvoorwaarden van enkele leeningen eene bijzondere onbillijkheid voor de toevallige houders zou zijn, zij eveneens de aandacht gevraagd voor de bijzonder teerheid en gevoeligheid van het staatscrediet. Deze plant heeft niet alleen een zeer zorgvuldige materiele verzorging noodig, maar reageert, zooals eveneens uit de tabel kan blijken, onmiddellijk op onvriendelijke woorden en in niet minder mate op onbekookte denkbeelden.

Toonen de cijfers reeds aan, dat deze gevoeligheid van het staatscrediet eenen onmiddellijken en zeer tastbaren invloed uitoefent op den rentevoet waartegen de staat kan leenen, dan zal men eveneens moeten toegeven, dat het evengenoemd bezuinigingsdenkbeeld onzen Nederlandschen staat heel veel geld kan kosten. Zoo zal men goed doen zich andere soortgelijke bezuinigingsdenkbeelden, korting op de rente door het heffen eener speciale belasting, wijziging of opschorting der aflossingen voor alle leeningen op gelijken grondslag, eens voor altijd uit het hoofd te zetten. Trouwens dit laatste is praktisch onmogelijk, wanneer men nagaat dat aan de aflossingsvoorwaarden der 6 pCt. leeningen tengevolge

van de gegeven beloften, die gedaan zijn bij de plaatsing in het buitenland, niet getornd kan worden.

Dan blijft als eenige mogelijkheid derhalve de vrijwillige conversie. Daarbij valt op te merken, dat voor een „vrijwillige” conversie de debiteur den schuldeischer een of ander voordeel moet aanbieden. Zonder zulk een aanbod van direct of indirect voordeel behoeft men zich geen illusies te maken omtrent een gelukken der operatie.

Nu is de mogelijkheid tot zulk eene vrijwillige conversie er intusschen ook niet beter op geworden.

Was er op 25 Juli in het rendement der verschillende crisisleeningen nog een verschil tusschen hoogst en laagst van ruim 5/8 pCt. en bestond dus toen de theoretische mogelijkheid van eene bezuiniging in den rentedienst van de 5 pCt. en 6 pCt. leeningen, op 29 Augustus was die mogelijkheid finaal verdwenen¹⁾. Terwijl op 25 Juli de beleggers zich voor een groot deel tevreden toonden met een gemiddelde werkelijke rente van 5½ pCt. zouden zij op 29 Augustus zeker niet met 6 pCt. genoegen genomen hebben.

„Qui paie ses dettes s'enrichit” moet ook voor den beheerder van Neerland's schatkist de eerste en laatste wijsheid zijn. Moeten nog meer offers van het kapitaal gevraagd worden, omdat men den arbeid ook offers zal vragen, het zij zoo. Het zal niet gemakkelijk zijn daarvoor eenen vorm te vinden, doch het aantasten van de eenmaal vastgestelde leeningsvoorwaarden zou niet alleen een grove onbillijkheid zijn voor de toevallige houders der schuldbrieven, doch in minder dan geen tijd het staatscrediet ondermijnen, de aldus gebrachte offers ongedaan maken en ons volk nog veel hogere lasten opleggen.

G. F. BASTIAANS.

Amsterdam, 1 September 1923.

OPSPORING VAN DELFSTOFFEN.

Sedert 1903 waren de bepalingen der nog steeds hier te lande geldende napoleontische mijnwet van 1810, die het recht tot opsporen van delfstoffen (wel te onderscheiden van het recht tot ontginnen!) regelden, tijdelijk buiten werking.

Deze bepalingen bestonden in: 1o. vrijheid voor den grondeigenaar om op zijn eigen terrein naar delfstoffen te boren en 2o. feitelijk eenzelfde vrijheid voor den niet-eigenaar, die immers, bij weigering door den eigenaar, vergunning van de regeering kon krijgen (behalve onder én om huizen en ommuurde erven). Bepalingen, die blijk gaven van een zekere tweeslachtigheid, welke men meer aantreft in de wet van 1810, welke af en toe nog herinnert aan ook toen reeds verouderde denkbeelden over het recht van den grondeigenaar op den ondergrond.

Voor deze bepalingen nu kwam bij de wetten van 1903 (S. 230) en 1908 (S. 312), welke onderlinge verschilpunten hier niet ter zake doen, een praktisch nagenoeg volstrekt monopolie van den Rijksopsporingsdienst in de plaats gedurende een termijn, die 12 November van dit jaar afloopt.

De Rijksopsporingsdienst is inderdaad binnen dezen tijd met zijn belangrijken arbeid, waardoor de kennis van Nederland's ondergrond aanzienlijk is verrijkt, gereedgekomen. Verlenging van den termijn mist derhalve goeden zin en de vraag, die de regeering zich had voor te leggen en te beantwoorden, was dus deze, of zij na 12 November de bepalingen der wet van 1810 zonder meer automatisch weder in werking zou laten treden.

¹⁾ 5/8 pCt. van ruim f 1000 millioen van 5 pCt. en 6 pCt. leeningen uitstaand is 6¼ pCt. millioen. Deze bezuiniging van 6¼ millioen per jaar is de theoretische marge. Voor het slagen der conversie moet eenig voordeel aan de houders der stukken gelaten worden, terwijl de operatie nog onvermijdelijk eerste onkosten medebrengt. Deze berekening geeft derhalve een belangrijk ongunstiger resultaat dan de berekening van het Handelsblad.

Terecht heeft zij deze vraag ontkennend beantwoord. De Staat zelf toch heeft inmiddels vinderechten verkregen (waarin deze rechten bestaan, komt aanstonds ter sprake) en het zou tot noodeloze verwarring aanleiding geven, indien particuliere boorders in de meening werden gebracht, dat zij, ook op terrein waar de Rijksopsporingsdienst hun was vóór geweest, dergelijke rechten nog zouden kunnen erlangen.

De regeering stelt thans (bij wetsontwerp van 10 Juli l.l., bijlagen Tweede Kamer 512) voor, ten aanzien van die terreinen, waarin de Rijksopsporingsdienst niet slechts de bloote aanwezigheid van delfstoffen, maar dezer aanwezigheid in ontginbare hoeveelheid, heeft aangetoond, het uitsluitend vinderecht van den Staat te decreteren.

Daar buiten herleeft het particuliere opsporingsrecht. En de Minister van Waterstaat geeft in de memorie van toelichting blijk van zijn uitdrukkelijk voornemen, ten aanzien der vindere grotere liberaliteit toe te passen dan tot nu in Nederland gewoon te was.

In deze toezegging mag men zich verheugen. De vinder in Nederland mist (wat menig uitheemsch mijnrecht hem toekent) recht op een mijnconcessie; zijn werk is niettemin bij uitstek nuttig; het is bovendien uiterst riskant; het verdient dus, bij slagen, ruime belooning. De practijk in Nederland is wisselend en veelal schriel geweest. Dat hierin verbetering zal komen, is heuglijk.

Wat minder heuglijk zou zijn, ware het overlaten van deze materie, gelijk tot nu, aan de, gemakkelijk uiteenlopende, inzichten van opvolgende ministers. Een wet — en waarom dan niet het wetje, thans in de maak?; een nieuwe algemeene mijnwet, schoon reeds door wijlen minister Talma urgent geacht, laat nog maar steeds zich wachten — behoorde hieromtrent enkele algemeene regels te stellen, regels van meer precisie dan in de wet van 1810 te vinden zijn, die in deze alle precisie ontbeert.

Het wetsontwerp zelf trouwens verkeert ten aanzien der wet van 1810 in dwaling.

Het geeft, nadat art. 1 de wet van 1908, de nu nog geldende wet op het rijksopsporingsmonopolie, ingetrokken heeft verklaard, in art. 2 een omschrijving van het terrein, waarbinnen voortaan uitsluitend de Staat vinderechten zal kunnen doen gelden.

Deze omschrijving zal technisch-geografisch wel juist zijn.

Doch onjuist is de aanhef van art. 2.

Deze aanhef luidt: „De aantooning van steenkool- of zoutafzettingen, na het in werking treden van deze wet, geeft geen recht op eenige schadevergoeding (indemnité) als bedoeld in de artikelen 16, tweede lid, en 46, der wet van 21 April 1810. . . .”

Wat de hierin voorkomende onjuistheid betreft: gedoeld wordt met deze tenlastelegging niet op het zijwen over bruinkool; het wetje van 1903 volgde ten aanzien van deze delfstof een andere en strengere lijn dan zijn opvolger van 1908, die de mogelijkheid van ministerieele vergunningen voor bruinkoolexplo-ratie kende; in de memorie van antwoord ware als-nog op te helderen — het geval is misschien heel eenvoudig; men denke aan de talrijke tijdelijke bruinkool-ontginningen der laatste jaren in Limburg — waarom den Staat, binnen de grenzen van het in art. 2 aangegeven terrein, geen uitsluitende vinderechten voor bruinkool zijn toegedacht!

Gedoeld wordt op het noemen van art. 46¹⁾ der wet van 1810.

Oogenschiijnlijk handelt zoowel dit artikel als art. 16²⁾ over vinderechten.

¹⁾ Art. 46: Toutes les questions d'indemnité à payer par les propriétaires de mines, à raison des recherches ou travaux antérieurs à l'acte de concession, seront décidées conformément à l'article 4 de la loi du 28 pluviôse an VIII.

²⁾ Art. 16: Le Gouvernement juge des motifs ou consi-

Dit is echter niet meer dan schijn; art. 46 heeft met de vinderversgoeding hoegenaamd niets te maken. Het misstaat in het wetsontwerp, geeft er een soort authentieke, maar volslagen onjuiste interpretatie van een artikel uit de wet van 1810 en behoort dus te worden geschrapt.

En het kan zonder eenig bezwaar worden geschrapt, omdat, zelfs al blijft een wettelijke regeling der vinderversgoedingen uit, elke regeering uit art. 16 elke gewenschte liberaliteit jegens de vindervers zal kunnen putten.

Al ruim elf jaar geleden (in „De Economist” van 1912, bl. 441 v.v.) handelde ik, naar aanleiding van een der uitbreidingen van het staatsmijnveld, waarbij de rijksvergoedingspolitiek jegens vindervers een zooveelste wisseling beleefde, over dezelfde materie. Het daar geleverd betoog moge hier kortelijk worden herhaald en aangevuld.

Een goed gebouwde wet als die van 1810 spreekt niet tweemaal over eenzelfde onderwerp met een tusschenpoos van 29 artikelen over andere onderwerpen, zonder uitdrukkelijk te doen uitkomen, dat zij dit wil doen; de tekst nu van art. 46 noemt het woord „inventeur” van art. 16 niet en kan dus zeer wel over iets anders handelen.

Art. 46 sluit onmiddellijk aan bij artikelen, die spreken over vergoedingen niet aan vindervers, maar aan eigenaren van bovengrond.

Het kan niet slaan op het geval, dat *aan* een vinder nog vergoeding voor boorkosten verschuldigd is; het moet de mogelijkheid voorzien, dat *door* een vinder, die zoo gelukkig is geweest concessionaris (naar Fransch—Nederlandsch recht gelijkloidend met „propriétaire de mine”) te worden, nog vergoeding verschuldigd is aan bovengrond-eigenaren voor door zijn boren veroorzaakte schade.

De tekst van art. 46 verzet zich tegen deze opvatting in geen deele.

De geschiedenis van het artikel ten slotte bevestigt haar. Locré, de kroniekschrijver der wet van 1810, beschouwt de artt. 43 t/m. 46 als een saamhoorend geheel; de Fransche Conseil d'Etat (bij wien in Napoleon's tijd het feitelijk zwaartepunt lag der wetgevende macht) behandelde de artikelen 45 en 46 gelijktijdig, zonder art. 16 erbij te halen, bij welk artikel hij de vergoeding voor boringen aan vindervers besproken had; in dien Raad werd verklaard, niet tegengesproken en wel beaamd, dat de toepassing van art. 46 allereerst ter plaatse moest worden beoordeeld en dat dit soort vergoedingsrechten wortelt in het eigendomsrecht, uitdrukkingen, die wartaal zijn bij vergoeding voor boorkosten, maar allen zin hebben bij vergoeding van door boringen aan bovengrondsche eigendommen toegebrachte schade.¹⁾

Zoodat alleen art. 16 overblijft. Dat alles overlaat aan de concessie-acte, d.w.z. aan een Koninklijk Besluit in Rade. Dat hierom beter vervangen wordt door een meer uitgewerkte regeling.

Wat redelijk was in Napoleon's dagen, toen de Conseil d'Etat practisch de wetgever was, is naar hedendaagsch Nederlandsch Staatsrecht onredelijk; de eigenlijke wetgever kan een belangrijke stof als die der vindervers-vergoedingen, althans wat regeling in hoofdtrekken betreft, niet uit handen geven.

Doch zelfs indien onverhoopt art. 16, tweede lid, weer ongewijzigd van kracht komt te zijn, is de minister geholpen, kan hij onbelemmerd zijn vrijgevingen gang gaan. Juist doordat dit artikel *alles* aan de acte van concessie overlaat, kan deze acte jegens den vinder, wien een concessie ontgaat, zich gedragen met de

dérations d'après lesquels la préférence doit être accordée aux divers demandeurs en concession, qu'ils soient propriétaires de la surface, inventeurs ou autres.

En cas que l'inventeur n'obtienne pas la concession d'une mine, il aura droit à une indemnité de la part du concessionnaire; elle sera réglée par l'acte de concession.

¹⁾ Zie Locré, Législation sur les mines, Paris, 1828, bl. 69, 132, 365, 421.

uiterste mildheid. Ook de geschiedenis van art. 16 (die overigens weinig licht geeft) belet dit niet.

Art. 46 is voor dit doel overbodig. Het heeft trouwens, als betoogd, met vindervers-vergoedingen niets te maken. En betreft men, ten onrechte, het toch erbij, het zal slechts verwarring en omslag kunnen geven; de memorie van toelichting zelve wijst er immers op, dat dit artikel door een andere autoriteit dan die art. 16 uitvoert (de Kroon in Rade), nl. krachtens een koninklijk besluit van 1818 door Gedeputeerde Staten (die de prefekten en de departementale raden der Fransche administratie vervangen) moet worden toegepast; en wel, wat de memorie niet vermeldt, zonder mogelijkheid van vernietiging door de Kroon (vgl. immers Prov. Wet art. 168 en het ontbreken eener regeling in de Mijnwet). Een nieuw argument voor de stelling, dat art. 46 in het verband der vindervers-vergoedingen totaal misplaatst is. Twee autoriteiten los van elkaar eenzelfde aangelegenheid te laten uitmaken is vlakweg onzinnig.

D. VAN BLOM.

WEGENBELASTING.

Mr. M. S. A. Ybes te Amsterdam schrijft ons:

Met veel belangstelling de beschouwing van Mr. Wtewaal over het praeadvies door de Heeren Jhr. Mr. Dr. I. H. N. Bosch Ridder van Rosenthal en Mr. Dr. R. H. Baron de Vos van Steenwijk in zake eene nieuwe wegenbelasting gegeven, volgende,¹⁾ meen ik toch in alle bescheidenheid, dat alleen door het instellen van eene belasting op motorbrandstof, respectievelijk motorbanden, het kwaad dat in deze onze wegen door het toenemend verkeer, gepaard aan een tekort aan onderhoudskosten, aankleeft, niet kan verholpen worden.

Het zwaartepunt in deze quaestie, die door de bezuiniging van Rijkswegen op zeer speciale wijze zal moeten worden behandeld, ligt m.i. op het oogblik niet zoozeer in het uitgeven van grooter bedragen voor wegenonderhoud dan tot nu toe gedaan is, dan wel in eene (zij het helaas veel te laat komende) ingrijpende regeling betreffende het gebruik van vrachtautomobielen.

Wanneer ons wegnen met succes wil aanpassen aan het hedendaagsche vrachtautoverkeer, dan zou eene zoo ingrijpende wijziging in onzen wegeaanleg moeten aangebracht worden en tevens de bestaande wegen zoodanig veranderd worden, dat van de oorspronkelijke straatwegen, zooals die nu in Nederland liggen, niets overblijft.

Dat eene ombouwing van deze straatwegen in block-pavement, asphalt en dergelijke soorten wegen, die proefondervindelijk bewezen hebben het zwaarste hedendaagsche verkeer te kunnen weerstaan, geweldige kosten met zich brengt, die met de bezuiniging op alle uitgaven moeilijk te rijmen vallen, is duidelijk. Men dient dus een anderen weg, die volgens mijne meening reeds eenige jaren geleden had kunnen en moeten ingeslagen worden, te bewandelen.

Op grond van de uitkomsten der in deze richting gedane proefnemingen kan gerust aangenomen worden, dat het tegenwoordige verkeer met luxe auto's, welke bijna zonder uitzondering goed geveerd en met doeltreffende maten luchtbanden zijn voorzien, niet meer schade aan onze wegen toebrengt dan de paardtractie van vroeger.

Wanneer we dus deze categorie buiten beschouwing laten, blijft over het moderne vrachtauto- en autobussen verkeer.

Wat betreft beperkende maatregelen om de schade, die deze kolossen aan het wegendeek toebrengen, zooveel mogelijk te reduceeren, is het buitenland ons in alle opzichten reeds lang vooruit.

Men behoeft geen wegtechnicus te zijn om te begrijpen dat een intens vrachtautoverkeer met wagens, waarvan vele 3 tot 5, ja zelfs 7 ton laadcapaciteit

¹⁾ [Zie het nummer van 15 Augustus jl. — Red.]

hebben, voor de wegen in een land, waarvan de ondergrond voor het grootste gedeelte uit veen of andere weke substantie bestaat, moordend moet werken.

Men moet in deze geen ijzer met handen willen breken. Er moet ingezien worden dat een dergelijk verkeer, dat in landen met andere bodemgesteldheid misschien mogelijk is, in ons land niet à tout prix gehandhaafd moet blijven, wanneer momenteel de middelen niet bestaan, om het bestaande wegensysteem in overeenstemming te brengen met de eischen door dat verkeer gesteld.

Wanneer men ziet, dat in Engeland, waar het wegdek bijna het ideaal van uithoudingsvermogen heeft bereikt, de zware categorieën vrachtwagens van 4-dubbele achterwielen en dubbele voorwielen moeten voorzien zijn, terwijl door de zgn. „road-police” de minste overschrijding van de maximumsnelheid, die voor elke categorie vrachtwagens verschillend is voorgeschreven, geconstateerd en bestraft wordt, en men vergelijkt dit met den chaos, die er op dit punt alleen al in ons land heerscht, dan is het zelfs den eersten den besten outsider duidelijk dat alle onze straatwegen onvermijdelijk in puin gereden moeten worden.

Ik ben ervan overtuigd dat, wanneer, gezien de bodemgesteldheid van een groot deel van ons land, de zware categorieën vrachtauto's eenvoudig verboden werden en de lichtere soorten, behalve streng gecontroleerd wat hare maximum snelheid op de buitenwegen aangaat, verplichtend van zware maat luchtbanden voorzien werden, het kwaad in zijn ergste uitingen zou bezworen zijn.

Gezien het feit, dat het al of niet versleten zijn van eene massieve band iets is, dat eenvoudig aan de prudentie van den vrachtautoeigenaar wordt overgelaten, met het gevolg dat duizenden vrachtauto's rijden op eene rubberlaag van minimale dikte, die uit den aard der zaak vrijwel evenveel schade aan het wegdek toebrengt als eene ijzeren velg, heeft het verplicht rijden op luchtbanden bovendien het voordeel, dat hiermede niet op een dergelijke wijze de verplichtingen, die elke weggebruiker, al was het alleen maar uit „common sense” moest meenen te hebben, kunnen ontlopen of genegeerd worden.

Het bezwaar dat vroeger tegen het gebruik van luchtbanden op zware chassis aangevoerd werd, kan buiten beschouwing blijven, nu reeds in het buitenland meer en meer de massieve band door luchtbanden van zwaar kaliber tot algemeene tevredenheid is vervangen en van nadeelen door deze vervanging ontstaan, niet is gebleken, integendeel!

Het voordeel van eene regeling, zoals ik uiteenzette, zou zijn eene betrekkelijk spoedige verbetering van den toestand; wanneer de oorzaken, die de wegen vernietigen, weggenomen zijn, is het reparatiewerk aan onze wegen vergeleken bij een totalen ombouw, die wellicht jaren en jaren zou duren, kort te noemen.

Het spreekt vanzelf, dat deze oplossing slechts voorloopig is, een soort status quo, daar toch op den duur Nederland als beschaafd land niet mag en kan achterblijven en eene algeheele herziening van ons wegstelsel, bestaande in moderne constructie, verbreding enz. enz. niet achterwege kan blijven.

Als voorloopige maatregel in dezen tijd van financiële moeilijkheden lijkt de oplossing mij echter zeer bruikbaar en last not least niet te kostbaar, daar toch de kosten, alsdan nog te besteden aan het onderhoud onzer wegen, vermeerdert met die, welke eene doeltreffende „road-police” met zich brengt (welke overigens met betrekkelijk weinig kosten uit de reeds bestaande Rijks- en of Gemeentepolitie zou kunnen gerecruteerd worden) verre blijven beneden die, welke een totale ombouw van ons wegensysteem met zich zou brengen.

Mr. M. S. A. YBES.

AANTEKENINGEN.

De economische toestand in Indië in 1922. — De President der Javasche Bank schrijft hierover in zijn verslag over het boekjaar 1922/23 het volgende:

De *Importhandel* is steeds de tak van bedrijf geweest, die het zwaarst van de abnormale toestanden heeft geleden. Zoo was het ook dit jaar, ja zelfs nog erger dan vroeger. Van alle kanten deden zich omstandigheden voor, die de import-huizen in den knel brachten.

De bezuiniging, krachtig doorgevoerd bij Gouvernement, cultures en instellingen van allerlei aard, deed den aanschaf van materialen, machinerieën en verdere technische zaken inkrimpen; salarissen werden door diezelfde oorzaak gedrukt, duurtebijslagen afgeschapt, en dit, gevoegd bij sterk verminderde inkomsten uit aandelenbezit en tantièmes, deed ook de vraag naar luxe-artikelen dalen.

Manufacturen hadden weer te lijden van het verminderde opnemingsvermogen der bevolking ten gevolge van de lage productenprijzen, die het grootste deel van het jaar overheerschend waren. De tweede hand nl., die ten gevolge van het steeds afbrokkelende prijspeil niet meer insloeg dan waarvoor onmiddellijke afzet verzekerd was, kocht zoodoende slechts traag en werd bovendien nog bemoeilijkt, doordat zij wegens het uitblijven van de aanslagen in de oorlogswinstbelasting vaak haar eigen kapitaalcracht niet kende.

De aanvoeren van manufacturen waren grooter dan met den afzet overeenkwam, naar het schijnt doordat de Twentsche fabrikanten trachtten hun Engelsche concurrenten, die sedert de oorlogsjaren vasten voet hadden drukken, weer te verdringen. Ook dit was natuurlijk van drukkenden invloed op de prijzen.

Eindelijk was er een algemeene oorzaak, waardoor de huizen, die zich staande konden houden, werden getroffen. Die was gelegen in het opruimen der voorraden van de talrijke vennootschappen en firma's, die den strijd niet konden volhouden en, hetzij door faillissement, maar meestal in den vorm van vrijwillige liquidatie of ingrijpende reorganisatie op aandringen der banken, het bedrijf eindigden of inkrompen. Zoo kwamen er allerlei artikelen zelfs verre beneden replaaceeringsprijzen aan de markt.

Hierbij kwam nog een meer rechtstreeksche invloed, nl. de achterstallige aanslagen in de oorlogswinstbelasting: de door importeurs aan de tweede hand verstrekte credieten liepen gevaar, doordat de zekerheden hiervoor werden verzwakt door de preferentie, die het Gouvernement bij de wet voor belastingschuld zelfs boven hypotheek geniet. In vroegere jaren ging belastinggeld niet over die bedragen, die er tegenvoerdig en vooral bij achterstand mee gemoeid zijn; vandaar dat men zich oorspronkelijk van de preferentie eigenlijk nauwelijks bewust was. Thans is dit natuurlijk geheel anders en het is zeer begrijpelijk, dat wanneer inning dier gelden op korten termijn geforceerd wordt, de lasten op de verbandhouders, i.e. de importeurs, worden afgewenteld.

Men kan niet zeggen, dat de belastingambtenaren deze moeilijkheden altijd voor oogen hebben gehad en steeds eraan gestreefd hebben met de noodige soepelheid op te treden. Later kwam hierin wel verbetering en deze tegemoetkoming was ook niet meer dan billijk, omdat juist het Gouvernement zooveel tot de moeilijkheden heeft bijgedragen door niet in de goede jaren op tijd met de aanslagen gereed te zijn. Gelden, waarover de fiscus toen had kunnen beschikken, bleven nu in het bedrijf en werkten mee, om de voorraden te vergrooten, waarop de zware verliezen werden geleden. Speciaal de vreemde Oosterlingen voelden niet de verplichting om heffingen te betalen over boekwinsten, die in feitelijke verliezen waren verkeerd, en uitten dit in vele gevallen door hun zaken op te geven en met de noorderzon te vertrekken. Na verhaal door de belastingambtenaren bleef er voor importeurs gewoonlijk niet veel over.

Op een request van de Handelsvereniging te Padang aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, tot het aanbrengen van eenige mildere bepalingen van principiële aard in de wet op de oorlogswinstbelasting, werd afwijzend beschikt, ondanks de klemmende argumenten van requestante en de krachtige instemming der andere Handelsverenigingen.

Behalve dat er vele faillissementen plaats hadden, werd er door Chineesche tusschenhandelaren nog een veel grooter aantal accoorden aangeboden, vaak tot slechts een gering percentage van de oorspronkelijke vordering. In Semarang alleen werden totaal 163 faillissementen uitgesproken of 3½ maal zooveel als in 1921.

Met witte goederen vormden technische artikelen de branches, die het zwaarst getroffen werden, laatstgenoemde door overstrooming van de markt van uit Duitschland. Provisiën en dranken hadden het minst te lijden, zoals zich

ook laat hooren, daar een zoo voornaam deel van dezen handel eerste levensbehoefden betreft. Van de z.g. technische bureaux gingen vele ten onder, de banken maakten hierbij veelal korte metten en bij deze snelle liquidaties gingen soms waardevolle installaties voor zeer geringe prijzen van de hand.

Invoer van uit Japan (manufacturen, kramerijen) bepaalde zich veelal tot de mindere en minste kwaliteiten. In sommige streken werden de goedkope Japansche ongebleekte katoentjes verkocht met uitsluiting van Europeesch fabrikaat. Kramerijen kwamen ook zeer veel en zeer goedkoop uit Duitschland.

Bij de beoordeeling van de vooruitzichten voor het volgende jaar kan men er rekening mede houden, dat verscheidene van de hierboven genoemde ongunstige factoren hebben uitgewerkt. De liquidaties van oude voorraden kan men nu wel als grootendeels geëindigd beschouwen; de koopkracht van de bevolking moet den invloed ondervinden van de hogere opbrengst der door haar verbouwde producten; de belastingdienst was in vele gevallen bereid gemakkelijker voorwaarden voor de afbetaling te verleenen; het Gouvernement verzachtte de bepalingen van de preferentie der belastingschuld, door die niet toepasselijk te verklaren op belastingschuld, na het vestigen van een hypotheek ontstaan; eindelijk moet een belangrijk meerdere welvaart, zooals die zich thans voor de cultures laat aanzien, rechtstreeks en middellijk van grooten invloed worden op een gunstiger gang van zaken bij den importhandel.

Hoewel het niet uitgesloten is, dat door een krasser optreden der banken nog enkele faillissementen zullen los komen van zaken, die men ten onrechte meende staande te kunnen houden, zoo krijgt men toch reeds thans den indruk, dat het grootste deel der moeilijkheden geleden is.

De tweede hand ondervond bovendien de funeste werking der zoogenaamde premieleeningen, die in onbeperkte mate werden uitgegeven en waartegen dan ook van Regeeringswege wettelijke maatregelen worden voorbereid. Niet alleen wordt aan die premieleeningen, vooral door den kleinen man, relatief veel geofferd ten koste van eerste levensbehoefden en ten nadeele van de koopkracht in het algemeen, maar ook wordt het zakenleven vergiftigd, doordat vele bona fide handelaren zich geheel op den verkoop van loten zijn gaan toelagen en hun oorspronkelijken reëelen handel hebben laten varen.

Op het verplicht stellen van het houden van koopmansboeken ook voor de Oostersche elementen, met het Maleisch als voertaal en in Europeesche letters en cijfers, werd door de verschillende handelsverenigingen opnieuw bij de Regeering aangedrongen. Deze kwestie trouwens is niet alleen van belang uit het oogpunt van creditverleening, maar tevens uit dat van belasting-inning.

De Bandoengsche jaarbeurs kon niet wijzen op eenzelfde succes als verleden jaar. Het bezoek was niet groot en vele toezeggingen voor buitenlandsche inzendingen werden niet nagekomen, zoodat slechts Japan en Zweden in wat belangrijker mate vertegenwoordigd waren. Voor de komende jaarbeurs schijnt de belangstelling grooter te zullen worden, o.a. van Australische zijde. Krachtige pogingen van uit Soerabaia om de jaarbeurs daarheen over te brengen vonden geen instemming.

Wat omgekeerd de vertegenwoordiging van Nederlandsch-Indië in den vreemde betreft, vermeld ik met veel voldoening de tentoonstellingen van Indische producten te Melbourne, Sydney en Adelaide, door de Nederlandsche consulaten aldaar georganiseerd, de Nederlandsch-Indische afdeling op de jaarbeurs te Bazel, op aansporen van onzen vice-consul aldaar door het Koloniaal Instituut ingericht, en een dergelijke tentoonstelling te Kopenhagen. Op de laatste jaarbeurs te Utrecht was een belangrijke plaats voor Nederlandsch-Indië ingeruimd.

De ontvangsten van In- en Uitvoerrechten en Accijnzen bedroegen in het jaar 1922 f 97.955.344,40 tegen in het jaar 1921 „ 98.221.184,51

Van de *Industriële Ondernemingen* kwam de papierfabriek te Padalarang thans in bedrijf, ondanks verschillende moeilijkheden, die te overwinnen waren. Er worden uit Indische grondstoffen, speciaal padistroot, uitsluitend betere papiersoorten vervaardigd. Voorloopig werkt de fabriek alleen tot uitvoering van de contracten met het Gouvernement gesloten, doch eerlang hoopt men ook tot levering aan particulieren te kunnen overgaan.

Van de fabriek te Cheribon van de Rhein-Elbe-Union kwam na de afdeling ijzerconstructies thans ook de afdeling spoorwegwagens in gebruik.

Medio 1922 werd de zeep- en parfumeriefabriek te Garoët in exploitatie gebracht.

Omstreeks denzelfden tijd werd voor het eerst staal gegoten in Nederlandsch-Indië en wel in de machinefabriek

Braat te Soerabaia en volgens het Bessemer proces. Eenige maanden later geschiedde hetzelfde bij de werkplaatsen der Staatsspoor te Manggarai in den Martin-oven.

Te Djokja neemt men proeven ter beoordeeling, of vestiging van een machinale weverij op groote schaal mogelijk zal zijn. Niettegenstaande het invoerrecht op garens thans nog een bezwaar is, meent men ten aanzien van concurrentie met het buitenland optimistisch te mogen zijn. Bij deze plannen ondervindt men van de zijde der Regeering een voortdurende belangstelling.

De Regeering blijft ook aandacht wijden aan het utilizeeren van de ertsen op Borneo en Celebes. In tegenstelling met de aanvankelijke plannen om de uitvoering geheel van Gouvernementswege te doen geschieden, heeft men zich thans ook bereid verklaard concessie-aanvragen van particulieren in behandeling te nemen. Over de concessie-voorwaarden voor het waterkrachtswerk op Celebes met daaraan verbonden metallurgisch bedrijf kon men het nog niet eens worden.

Aangaande de Inlandsche nijverheid kan vermeld worden, dat het batikbedrijf een buitengewoon slecht jaar maakte. De batikkerijen in de Vorstenlanden ontsloegen het meerendeel van het werkvolk om alleen de betere krachten aan te houden, niet zoozeer omdat er voor dezen voldoende werk was doch om het bedrijf te doen voortbestaan tot beter tijden. Thans schijnt er echter een keerpunt gekomen; de prijsdaling van het fabrikaat heeft opgehouden en de betere rubberprijzen, met als gevolg daarvan vermeerderde koopkracht, hebben gemaakt, dat er weer vraag is van uit de Buitenbezittingen. Het laat zich hooren, dat de vermeerderde belangstelling in de eerste plaats de goedkoopere kwaliteiten betreft.

De koper- en lederindustrie in de Vorstenlanden kon profiteeren van het toeristenverkeer.

De Tangerangische hoedennijverheid had niet te klagen; voor de grovere soorten pandan hoeden was zelfs de vraag zoo groot, dat men moeite deed deze industrie ook elders en wel in de Preanger te vestigen. Het is echter de vraag, of in deze streek, waar de pandanvezel minder goed van kwaliteit is en de behandeling minder zorgvuldig geschiedt, de hoedennijverheid zich zal kunnen handhaven; ook vroeger zijn reeds pogingen in dezelfde richting mislukt.

De visscherij was minder loonend dan het jaar te voren en men legde zich dus minder op de vischvangst toe.

Vermelding verdient een poging om de rentabiliteit van een Europeesch visscherij-bedrijf te onderzoeken. Hiertoe werd een stoomlogger in Holland uitgerust en naar Indië uitgezonden, doch de poging is reeds thans als mislukt te beschouwen.

Van de *Export-producten* geef ik de volgende vergelijken-de prijzen voor de laatste drie jaren:

	31 Dec. 1920	31 Dec. 1921	31 Dec. 1922
Suiker	f 20,—	f 12,50	f 13,25
Koffie, Robusta	„ 28,50	„ 33,50	„ 46,25
Copra	„ 20,—	„ 14,—	„ 16,25
Peper	„ 19,50	„ 17,50	„ 21,—
Rubber	„ 0,42½	„ 0,60	„ 0,73
Thee	„ 0,26	„ 0,41	„ 0,67½
Tapioca	„ 7,—	„ 7,25	„ 18,50
Tin	„ 170,—	„ 116,25	„ 127,—

De export uit Java en Madoera van de voornaamste producten bedroeg gedurende de jaren:

	1920	1921	1922
Akarwangi	50.568 K.G.	14.605 K.G.	28.031 K.G.
Arachides, gepeld	8.676.000 „	4.860.000 „	5.482.000 „
„ ongepeld	9.715.000 „	7.250.000 „	4.847.000 „
Arak	1.643.000 L.	1.372.000 L.	643.000 L.
Cacao	994.000 K.G.	1.057.000 K.G.	1.091.000 K.G.
Caoutchouc (rubber)	31.146.009 „	29.400.000 „	31.659.000 „
Copra	49.737.000 „	93.009.000 „	53.233.000 „
Damar	1.774.000 „	1.149.000 „	1.954.000 „
Foelie	49.821 „	27.335 „	103.163 „
Gambir	3.655 „	1.466 „	450 „
Hoeden, bamboe	3.244.000 St.	1.403.000 St.	2.827.000 St.
„ pandan	7.787.000 „	5.972.000 „	7.437.000 „
Huiden, buffel	3.816.000 K.G.	2.037.000 K.G.	2.119.000 K.G.
„ koe	2.080.000 „	1.297.000 „	2.217.000 „
Indigo, droge	31.325 „	69.777 „	13.154 „
„ natte	157.138 „	6.250 „	4.470 „
Kaneel	145.377 „	69.033 „	80.204 „
Kinabast	4.526.000 „	4.601.000 „	6.617.000 „
Kinine	310.351 „	281.578 „	124.589 „
Koffie, Java	2.241.000 „	1.179.000 „	1.615.000 „
„ Liberia	154.000 „	95.000 „	418.000 „
„ Robusta	38.685.000 „	26.244.000 „	37.598.000 „
„ andere	2.655.000 „	3.256.000 „	2.650.000 „
Olie, citr nella	434.445 „	201.250 „	434.908 „
„ katjang	960.029 Liter	1.211.705 Liter	145.804 Liter
„ klapper	63.899.000 „	30.311.000 „	12.000 „
Peper, witte	1.661.000 K.G.	1.822.000 K.G.	1.549.000 K.G.
„ zwarte	7.515.000 „	15.309.000 „	10.108.000 „
Rijst	1.747.000 „	909.000 „	10.749.000 „

	1920	1921	1922
Spiritus.....	17.395.000 Liter	8.029.000 Liter	9.279.000 Liter
Suiker, HS.....	140.346.000 K.G.	1635649000 K.G.	1369617000 K.G.
„ zak en melasse	21.733.000 „	47.624.000 „	36.484.000 „
„ goelamangkok	3.609.784 „	2.014.550 „	1.316.400 „
„ melasse (residu)	178.153.000 „	117.911.000 „	97.033.000 „
Tabak, blad.....	23.610.000 „	7.404.000 „	15.697.000 „
„ krossok.....	78.392.000 „	23.772.000 „	20.406.000 „
„ gekorven.....	198.000 „	269.000 „	143.000 „
Tapioca, wortel.....	118.000 „	1.105.000 „	9.301.000 „
„ meel.....	64.140.000 „	62.447.000 „	63.374.000 „
„ flake.....	3.891.000 „	6.388.000 „	7.908.000 „
„ paarl.....	7.354.000 „	10.479.000 „	9.902.000 „
Thee, blad.....	42.182.000 „	30.749.000 „	36.688.000 „
„ stof.....	593.000 „	702.000 „	298.000 „
Tin.....	13.648.000 „	13.539.000 „	15.456.000 „
Veuzels, kapok.....	12.205.000 „	17.588.000 „	15.128.000 „
„ katoen, gez.....	79.000 „	498.000 „	442.000 „
„ katoen ruwe.....	572.000 „	170.000 „	739.000 „
„ sisalhenne.....	16.141.000 „	12.537.000 „	11.438.000 „
Zaden, djarakpitten.....	1.047.000 „	2.406.000 „	1.234.000 „
„ kapokpitten.....	12.973.000 „	12.030.000 „	17.864.000 „
„ sesamzaad.....	1.209.000 „	1.064.000 „	1.037.000 „

Zooals men ziet, zijn bij 1921 vergeleken vooruitgang en achteruitgang verdeeld. Het meest opvallend is, dat de uitvoer van klapperolie, reeds zoo belangrijk verminderd, thans vrijwel tot nul gereduceerd werd, natuurlijk ten gevolge van het stopzetten van die oliefabrieken, die voor export werkten. Ditmaal ging het gepaard met een achteruitgang tevens van het cijfer voor copra, maar andere omstandigheden maken, dat men daaruit geen gevolgtrekkingen kan afleiden.

De Tabakscultuur ter oostkust van Sumatra. — Het onlangs verschenen Verslag van de Deli Planters Vereeniging over het jaar April 1922—Maart 1923 bevat o. m. een uitvoerige beschouwing gewijd aan de tabakscultuur, welke wij hier laten volgen:

De stemming op de tabakmarkt in het begin van het jaar 1922, dus geruimen tijd vóór het begin der inschrijvingen, was geen opgewekte. Reeds in het einde van het jaar 1921 was in zeer korten tijd de Mark van 4 op 1 cent teruggelopen, en het behoeft geen betoog, dat deze snelle daling, gepaard gaande met angst voor verdere inzinking, zeer remmend op de ondernemingslust werkte, zoowel van de Deutsche fabrikanten als van die handelaren, wier hoofd-afzetgebied in Duitschland lag.

Intusschen was het niet onbekend, dat de voorraad tabak in tweede hand, wat pakken-aantal betreft, niet *gevaarlijk* was, — in vergelijking met den voorraad van vredesjaren zelfs bepaald *niet* groot; maar de waarde van dien voorraad in guldens uitgedrukt was, door de hooge prijzen, die in 1921 betaald waren voor prima zandblad en voetblad-voorooft (ook voor Europeesche doeleinden), zeer aanzienlijk.

De achteruitgang van den markenkoers heeft dan ook tengevolge gehad, dat vele handelaren zich aanzienlijke offers hebben moeten getroosten, alvorens zij deze tabakken bij de industrie konden plaatsen; hetgeen hun echter ten slotte, in het algemeen gesproken, gelukt is.

De berichten uit Amerika waren van dien aard, dat op een vlotten afzet van het Amerikaansche gedeelte van Oogst 1921 gerekend mocht worden.

Zooals steeds het geval is, werd reeds tegen het einde van het jaar 1921 in groote trekken de verdeling van den Oogst bekend, en het bleek, dat de verdeling van Oogst 1921 voor Amerika niet gunstig was. Berichten daarover naar Amerika gezonden, hadden tot gevolg, dat in de eerste maanden van 1922 groote kwantums 2e Klasse voor Amerika geschikte tabakken, die nog in het bezit van den Hollandschen handel waren, naar Amerika werden verkocht. Deze verkoop van de goede voor Amerika geschikte resten van Oogst 1920 heeft gedurende een groot gedeelte van het jaar 1922 plaats gevonden en aldus een groote verlichting gegeven aan den handel, die nog in begin 1922 den afzet van den voorraad met pessimistische oogen aanzag.

Ook werd spoedig bekend, dat Oogst 1921 zeer weinig goed zandblad zou opleveren, en menige Europeesche fabrikant vulde zijn zandbladvoorraad,

nog vóór het begin der nieuwe campagne, uit de oude handelsvoorraden aan.

Kort samengevat, kan gezegd worden, dat, niettegenstaande de hoogst ongunstige prognose, die van de zijde der handelaren over de verkoopskansen van den nieuwen Oogst gegeven werd, de directies der groote maatschappijen met vertrouwen de campagne tegemoet gingen.

En dit vertrouwen is niet beschaamd geworden. Bij de eerste inschrijving (die, zooals verwacht werd, voor het Amerikaansche gedeelte op iets lager basis dan het vorige jaar, voor het niet-Amerikaansche gedeelte op belangrijk lager basis inzette), bleek reeds, dat de belangstelling — d.w.z. het aantal biedingen — zeer groot was. Inmiddels was in den loop der inschrijvingen in de Amerikaansche prijzen een voortdurend stijgende lijn waar te nemen, terwijl de belangstelling voor het niet-Amerikaansche gedeelte tot de laatste inschrijving toe onveranderd levendig bleek te zijn. Behalve Amerika traden in den loop van het jaar de verschillende Europeesche Tabaksregieën als belangrijke koopers in de markt; weliswaar hoofdzakelijk als koopers voor middel-tabakken, maar dat was, bij dezen oogst geen bezwaar, daar alles van het heelblad, dat maar eenigszins boven het middelmatige uitstak, grif door Amerika werd opgenomen.

De groote Deutsche fabrikanten bleven belangrijke koopers aan de markt; vele middelfabrikanten echter, die vroeger steeds hier aan de markt gekocht hadden, konden dat door gebrek aan Nederlandsche valuta niet meer doen, en kochten dus „van de hand in den mond” van den handel.

Het beeld van de markt was, doordat die groote schare van Deutsche middelfabrikanten ontbrak, veel minder levendig dan men in de laatste twee jaren en vóór den oorlog gewoon was.

Dat de schier totale devaluatie van de mark dus een ongunstigen invloed op de afname van de voor Duitschland geschikte tabakken uitgeoefend heeft, is een onloochenbaar feit, en heeft zich ook in 1922 duidelijk gedemonstreerd.

Het feit, dat vele Deutsche fabrikanten juist door Oogst 1921 werd als volgt verkocht:

Producent:	Aantal pn. totaal	Opbrengst doorheen p.p. ca:	Opbrengst totaal:	Verkocht naar Amerika:	Percentage van totaal n. Amerika:
		cts.	Gld.	pn.	ca. %
Deli-Mij.	52.644	208	17.509.823,20	9195	17
Deli Batavia Mij	27.324	232	10.328.268,80	5502	20
Senembah Mij.	24.076	220			
T. Mij „Arendsburg”	14.131	184	8.474.752,—	5717	24
Medan Tab. Mij.	11.936	174	4.160.166,40	1745	12
C. M. „De Oostk”	10.493	87	3.322.982,40	1844	15
Amst. Serd. T. C.	2.703	177	1.460.625,60	1007	10
Tabak Cult. Mij.	2.292	154	765.489,60	511	19
Serd. Cult. Mij.	2.129	193	564.748,80	200	9
T. Mij. „Tjinta Radja”	2.100	255	657.435,20	483	23
T. Mij „Krapoh”	2.021	90	856.800,—	395	19
Holl. Deli Cie.	1.861	199	291.024,—	87	4
Rimb. Tab. Mij.	1.832	84	592.542,40	346	19
Holl. Sum. T. M.	1.700	v. 1370p. in Holl. verk. 120	246.220,80	170	9
Bah Lias T. & R. E.	1.603	150	657.435,20	483	23
Sei. Lipoet C. M.	1.302	v. 809pn. 152	384.720,—	287	18
Wamp. T. & R. E.	1.054	118	196.748,80	115	9
Shanghai Sum.			198.995,20	103	10
„Tob. Cy.	888	218	309.734,40	183	21
Ned. Langkat C. Mij.	768	66	81.100,80	9	1
Totaal	163.357	194	50.665.218,40	28005	17

deze lage valuta groote export-orders kregen en zeer belangrijke kwantums sigaren de wereld inzonden, waardoor zij dus vreemde valuta in handen kregen, heeft weliswaar de boven beschreven gevolgen der devaluatie eenigszins getemperd, maar heeft toch niet voldoende tegenwicht daarvoor kunnen bieden.

In dezen voor Amerika zoo exceptioneel kleinen oogst, kochten de Amerikanen alle maar eenigszins bruikbare eerste en tweede lengten; uit voetblad-voorooft partijen werden vaak BB's K's en SK's meegenomen, waarop de Amerikanen in normale tijden niet reflecteeren. Dat voor deze merken nog hooge prijzen werden besteed, was een schadeloosstelling voor de lage prijzen, die het mindere stukblad en alle bonte tabakken opbrachten.

De opbrengst-prijzen der meeste maatschappijen zijn, niettegenstaande de hoogst ongunstige indeeling van den oogst, zoodanig geweest, dat, wanneer de productie-prijs niet nog abnormaal hoog geweest ware, een behoorlijke winst behaald zou zijn. Het gemiddelde van *f* 1,94 per pond is dan ook vergeleken bij de jaren voor 1919, niet ongunstig.

Hieronder volgt een staatje van de gemiddelde opbrengsten van oogsten 1910—1921 per pond en van het aantal pakken van die oogsten en de totaal opbrengst.

Oogst	Prijs per ½ KG.	Aantal pakken ¹⁾	Opbrengst
1910	<i>f</i> 1,31	234.133	<i>f</i> 47.800.000,—
1911	„ 1,42	280.704	„ 62.200.000,—
1912	„ 1,36	282.920	„ 60.000.000,—
1913	„ 1,27	251.689	„ 49.000.000,—
1914	„ 0,93	246.543	„ 35.800.000,—
1915	„ 1,78	232.911	„ 64.200.000,—
1916	„ 1,80	237.898	„ 66.800.000,—
1917	„ 1,46	238.299	„ 53.200.000,—
1918	„ 1,41	275.392	„ 61.000.000,—
1919 ²⁾	„ 3,21 ²⁾	144.469 ²⁾	„ 68.300.000,— ²⁾
1920	„ 2,85	147.388	„ 67.262.121,—
1921	„ 1,94	163.357	„ 50.665.218,40

¹⁾ Een pak bevat 80 KG. tabak.

²⁾ Tot hier zijn de cijfers van Dentz gevolgd.

De opbrengst per pond van oogst 1921 is dus hooger dan die van elken oogst, voorafgaande aan oogst 1919.

Ook de *totaal* opbrengst van oogst 1921 maakt tegenover de oogsten van voor 1919 geen slecht figuur.

Met den abnormaal hoogen kostprijs van oogst 1921 kan echter van een winstgevend bedrijf niet gesproken worden. Deze prijs lag vaak dicht bij de *f* 2,— dan de *f* 1,90. Hebben enkele maatschappijen dan ook eenige winst gehad, de meesten werkten met verlies.

Een lijstje der geschatte gemiddelde kostprijzen volgt hier.

Oogsten	1910 t/m. 1914	1915 t/m. 1919	1920 t/m. 1922
„	80/90	95/105	105/115
„	155/165	190/200	190/200
„	160/170		

} zonder rekening
} te houden met
} de nieuwe belastingen.

Tengevolge van de inkrimping van oogst 1922 hebben verschillende maatschappijen groote partijen tabak moeten laten liggen. Ware dit niet het geval geweest, dan zou de kostprijs waarschijnlijk 10 à 15 cent lager zijn geweest.

Wel is een belangrijk deel van den kostprijs als de arbeidsloonen, rijstprijzen, kosten van materialen, bemesting e.a., vrachten enz. weer gedaald, doch die daling zette pas goed in in den loop van 1921, zoodat zij voornamelijk oogst 1922 heeft verlicht, terwijl vooral oogst 1923 van die verlaging de groote voordeelen zal hebben. En zelfs dan nog zijn de verschillende prijzen lang niet tot vooroorlogsniveau gedaald. Uit het hieronder volgend staatje moge de prijsdaling van verschillende materialen blijken.

Omschrijving	Prijs voor den oorlog	1917	1918	1920	1921	1922
Guano	p. zak	6,05	17,50	17,50	21,—	10,—
Thomas Slakkenm.	p. zak	4,60	7,75	—	13,80	9,50
Dubbel Superphosphaat	p. zak	11,—	16,50	16,50	21,60	13,50
Kopersulfaat	p. KG.	0,35	0,85	0,85	0,50	0,40
Schweinfurter gruen	p. KG.	1,05	1,60	2,—	2,80	2,25
I X A Matten	p. pCt.	19,—	19,50	20,50	30,—	43,—
I A Matten	p. pCt.	15,—	18,25	18,25	27,—	41,—
Tertiamatten	p. pCt.	9,—	10,25	10,25	23,—	31,50
Koeliktajoe	p. bundel	9,50	14,—	17,—	38,—	24,—
Afaktouw	p. bl.	220,—	575,—	575,—	960,—	550,—
Aanrijtouw	p. bl.	105,—	—	—	370,—	150,—
Ijzdraad	p. 50 KG.	8,50	37,50	37,50	35,—	12,50
Spijkers	p. 50 KG.	10,—	16,50	28,—	25,—	12,50
Cement	p. vat	7,25	12,50	16,50	21,50	16,50
Zinken rabongs	p. stuk	0,70	1,75	2,75	2,25	1,25
Rondhout Tiangs I	p. „	3,—	4,—	4,—	5,50	5,50
„ „ II	p. „	1,95	2,60	2,70	3,25	3,30
„ „ III	p. „	1,15	1,40	1,45	1,75	1,90
„ „ IV	p. „	0,85	1,—	1,—	1,25	1,50
K. Djantan	p. „	0,37 ⁵⁾	0,45	0,45	0,65	0,65
K. Djantan	p. „	0,22 ⁵⁾	0,25	0,25	0,35	0,30
Kilas	p. „	0,14	0,15	0,15	0,17 ⁵⁾	0,17 ⁵⁾
Bacau I	p. „	1,90	2,85	2,80	3,50	4,25
„ II	p. „	1,55	1,95	2,—	2,50	2,75
„ III	p. „	0,80	0,95	1,—	1,50	1,60
Tjangkols koelies	p. „	0,95	2,50	2,50	2,90	1,55
„ vrouwen	p. „	0,75	1,—	1,—	1,10	1,10
Parang Bengkok	e. „	0,60	1,—	1,56	1,30	0,80
Lalang Messen	p. „	0,60	0,90	1,86	1,30	0,80
Schoppen	p. „	0,50	1,10	3,50	0,70	0,70
Harken	p. „	0,80	1,—	1,57	1,35	1,—
Tjangkolwiggen	p. „	0,0 ⁵⁾	0,03	0,07	0,04	3,03
Atap	p. 1000 st.	26,—	—	—	38,—	38,—

Al zijn de prijzen dus nog niet gedaald tot het niveau van voor den oorlog, toch kost oogst 1922 reeds 30 centen per pond minder d.w.z. een verlaging van den kostprijs met 15 procent.

En hoe ziet de toekomst er nu uit voor den nieuwen oogst?

Aan den eenen kant weten wij dat oogst 1922 een veel betere indeeling geeft dan zijn voorganger. Bovendien weten wij, dat de Sumatra consumptie in Amerika sterk is toegenomen, en daar Oogst 1922 aan de Amerikanen voldoende en mooi materiaal kan leveren, is hierin een reden te vinden om den nieuwen oogst met vertrouwen tegemoet te zien. Dat ook zelfs in deze moeilijke tijden de Regie-landen blijf hebben gegeven, blijvende afnemers van ons product te zijn, mag eveneens een heugelijk verschijnsel genoemd worden. De voorraden van den handel zijn, in vergelijking met vroegere jaren, niet aanzienlijk, en bestaan hoofdzakelijk uit stukblad en bont sorteeringen, daar Amerika na afloop der inschrijvingen nog menig twijfelachtig merk opgenomen heeft.

Aan den anderen kant kan niet worden tegengesproken, dat bij den handel moedeloosheid heerscht; deze vindt haar oorzaak in het moeilijk binnenkrijgen van de vorderingen op Duitschland, en in de stagnatie in den afzet, welke juist weder in den laatsten tijd — sedert de mark haar val naar het nulpunt in zoo snel tempo heeft voortgezet — optreedt. Dat de voor ons bedrijf zoo hoogst gewichtige groothandel zich in een niet gemakkelijke positie bevindt, is niet te ontkennen, en is ook voor ons zeer betreurenswaardig. Ook als directe afnemer is Duitschland, met zijn mark die tegenover de wereldvaluta bijna geen waarde heeft, en ook door de daarmee gepaard gaande verarming van breede kringen zijner bevolking, zéer verzwakt, hetgeen voor onze cultuur hoogelijk te betreuren is. In hoeverre die verzwakte koopkracht bij de afname van ons artikel in de a.s. campagne tot uiting zal komen, valt nog niet te beoordeelen.

De prijzen, welke tot nu toe (1 April '23) zijn gemaakt, mogen zeer bevredigend worden genoemd.

Eén ding is zeker: de Sumatra tabak heeft ook in deze malaise jaren blijf gegeven een artikel te zijn, waaraan de geheele wereld behoefte heeft, en al is de cultuur door de moeilijke tijden nog lang niet heen, toch is het vertrouwen gewettigd, dat dit wereld-artikel zich ondanks alle belemmeringen zal weten te handhaven op de eereplaats, die het inneemt.

Inkrimping van den Tabakaanplant.

In verband met verschillende omstandigheden werd

door het Tabaks Bureau besloten om het maximum aantal te realiseeren pakken tabak voor de oogsten 1922 en 1923 vast te stellen op 195.000. Regelingen omtrent het aantal pakken, dat ieder zou mogen realiseeren, werden aan de tabaks-maatschappijen ter Oostkust voorgesteld bij circulaire No. 1473 en op 24 Juni werd een vergadering ter bespreking dier voorstellen gehouden. Op deze vergadering werd in principe aangenomen dat de verdeeling zou plaats hebben naar rato van het aantal in 1922 beplante bouws. Voor de groote maatschappijen zou de verdeeling naar rato van de gemiddelde opbrengst over de jaren 1915—1918 geschieden, nadat van het totaal het aandeel der kleine maatschappijen was gereserveerd:

Deze regeling, bevestigd door correspondentie met het Tabaks Bureau, werd den maatschappijen medegedeeld bij circulaire No. 1529. Hierin kwamen weder enkele wijzigingen (vide circulaires No. 1537 en 1546), terwijl de definitieve verdeeling voor oogst 1922 bij circulaire No. 1564 aan de maatschappijen werd aangeboden.

Deli Mij.	68.093	Holland Deli Cie.	2.638
Senembah Mij.	37.281	Ned. Langkat Cult. Mij.	1.063
Deli Batavia Mij. . .	36.116	Sei. Lipoet Cult. Mij. . .	2.515
Cult. Mij. „De Oostk.“	14.518	Tabak Mij. „Krapoh“ . .	1.870
Tab. Mij. „Arendsb.“	16.583	H. V. Amsterdam	3.663
Serdang Cultuur Mij.	2.650	Tab. Mij. „Tjinta Radja“	2.300
Holl. Sum. Tabak Mij.	2.239	Shanghai Sum. T. C. Ltd.	3.471

Enkele kleine maatschappijen wenschten zich echter aan het haar toegestane kwantum niet te binden.

Bij bovenstaande regeling werd de bepaling gemaakt, dat, als een der maatschappijen niet op het haar toegestane maximum kwam, het door haar minder gerealiseerde naar verhouding door de maatschappijen, die meer hadden geogost, mocht worden verdeeld.

Bij circulaire 1578 werd een voorloopig overzicht gegeven van het totaal aantal gerealiseerde pakken tabak, terwijl een definitief overzicht, als volgt luidende, bij circulaire 1592 werd bekend gemaakt.

Deli Mij.	70.147	Holland Deli Cie.	2.709
Senembah Mij.	37.976	Ned. Langkat Cult. Mij.	947
Deli Batavia Mij. . .	34.184	Sei. Lipoet Cult. Mij. . .	2.627
Cult. Mij. „De Oostk.“	14.990	Tabak Mij. „Krapoh“ . .	1.891
Tab. Mij. „Arendsb.“	15.981	H. V. Amsterdam	3.827
Serdang Cultuur Mij.	2.650	Tab. Mij. „Tjinta Radja“	2.310
Holl. Sum. Tab. Mij.	1.774	Shanghai Sum. T. C. Ltd.	2.987

ONTVANGEN:

De Strijd om de Indische Vennootschapsbelasting (overdruk uit „De Indische Courant“ West-Java Editie). Antwoord van J. L. Vleming Jr. op de nadere beschouwingen over de Indische Vennootschapsbelasting door Mr. M. W. F. Treub. Weltevreden. N.V. Indonesische Drukkerij.

Mathematische Bevolkeringstheorie, von Dr. E. Czuber, o.ö. Professor der technischen Hochschule in Wien, dargestellt auf Grund von G. H. Knibbs' „The Mathematical Theory of Population“. Mit 71 Figuren im Text. Leipzig-Berlin 1923. Verlag und Druck von B. G. Teubner.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. — Jena, Juni 1923.

F. K. Mann, Die Grundformen der Steuerabwehr.

Idem. — Jena, Juli 1923.

E. Günther, Die Anpassung der Sozialversicherung an die Geldentwertung und Lohnsteigerung.

The Journal of Political Economy. — Chicago, Augustus 1923.

R. H. Tawney, Sixteenth-century religious thought I; J. Viner, Taxation and changes in price levels; S. Breckinridge, Home responsibilities of women workers; C. E. Griffin, The future of our creditor position; E. Antonelli, Recent tendencies in French

economics; R. R. Kuczynski, Reconstruction of the German finances.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Mei/Juni 1923.

E. Bonnet, La politique de l'eau en Algérie; Dr. H. M. Hirschfeld, Le Saint-Simonisme dans les Pays-Bas. Le crédit mobilier néerlandais; E. Villey, Réflexions sur le projet de loi relatif aux assurances sociales; L. Baudin, La situation économique de la Grande-Bretagne d'après les banquiers anglais; G. Nestler-Tricoche, La journée de huit heures aux Etats-Unis.

Weltwirtschaftliches Archiv. — Jena, Juli 1923.

Dr. F. Eulenburg, Internationale Kapitalbildung nach dem Kriege; Dr. E. von Beckerath, Die Wettbewerbsslage der deutschen Welthäfen; A. N. Shimmmin, The English Trade Board system; Dr. E. Schuster, Typisierung als Wirtschaftsorganisation.

Sociale Voorzorg. — Amsterdam, Juni/Juli 1923.

K. Lindner, Het preadvies van Commissie XI; Mr. Dr. A. Spanjer, De Landarbeiderswet, II; Mr. H. J. Morren, Inconsequenties van het onderscheid tusschen publiek- en privaatrechtelijke dienstbetrekkingen; Mr. L. Del Baere, Het Bezuinigingscongres.

The American Journal of International Law. — Concord, N. H., Juli 1923.

E. Borel, The United States and the Permanent Court of International Justice; G. E. Sherman, The international organisation of the Danube under the peace treaties; R. E. Ireton, The Rhineland commission at work; E. Hollander, International traffic law: its forms and requirements; B. H. Williams, The protection of American citizens in China: cases of lawlessness.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN AUGUSTUS 1923.

Prov. en Gemeentelijke Leeningen. f 935.000,—
zijnde:
Heerlen f 1.000.000,— 5 1/2% obl. 493 1/2%

Totaal. . . . f 935.000,—

Totaal der emissies in Januari. . . .	f	86.663.725,—
Februari	„	5.767.500,—
Maart	„	4.765.840,—
April	„	6.979.250,—
Mei	„	8.503.000,—
Juni	„	93.667.500,—
Juli	„	8.607.875,—
Augustus	„	935.000,—

Algemeen Totaal. . . f 215.879.690,—

Voorts bestond ook hier te lande gelegenheid tot inschrijving op de uitgifte van „Steaua Romana“ S. A. pour l'Industrie du Pétrole Lei 155.000.000,— aand. á 110 %.

GIRO-KANTOOR DER GEMEENTE AMSTERDAM.

	Mei 1923		Juni 1923	
	Posten	Bedrag	Posten	Bedrag
Ontvangen en betaald:				
in contanten	31933	f 15.099.668	30900	f 13.921.374
door overschrijving 1).	126000	„144.271.885	118628	„170.203.585
Particuliere rekeninghoud.	18900 2)	„ 28.436.246	19217 2)	„ 29.926.374
Saldo te goed part. rek. uo.	—	„ 19.548.403	—	„ 19.698.060
Deposito's voor een jaar vast.	2116	„ 8.505.900	2166 2)	„ 8.424.300

1) Inclusieve verrekeningen tusschen gemeentediensten, zijnde pl.m. f 87.032.239,18 en f 108.100.105,20 per maand.

2) Aantal.

HANDELSBEWEGING OVER DE MAAND JULI 1923

(volgens de groepen der naamlijst van goederen, opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek.)

Groepen	Invoer		Uitvoer		Saldo Invoer		Saldo Uitvoer	
	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde	Gewicht	Waarde
	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden	K.G.	Gulden
I Dieren en dierlijke producten	10.162.229	6.190.203	32.494.953	19.354.110	—	—	22.332.724	13.163.907
II Plantaard. voortbrengselen	261.572.008	39.155.887	82.711.926	10.873.297	178.860.082	28.282.590	—	—
IIIa Mineralen, metalen en niet in andere groepen opgenomen fabrik. daarv.	920.715.857	26.947.587	463653.924	10.393.064	457.061.933	16.554.523	—	—
IIIb Gouden en zilveren munt en muntmat.	2.470	200.698	8.361	511.955	—	—	5.891	311.257
IV Meel en meelfabrikaten	19.838.500	3.147.851	22.400.993	2.996.476	—	151.375	2.562.493	—
V Chemische producten, geneesmiddelen, verfwaren en kleurstoffen	21.928.043	3.414.276	8.859.271	3.471.740	13.068.772	—	—	57.464
VI Olie, hars, was, pek, teer en distillatieproducten van teer; fabrikaten van deze stoffen, n. a. g.	65.340.231	9.094.704	31.010.317	8.843.713	34.329.914	250.991	—	—
VII Hout en fabrikaten van hout en dergelijke stoffen; meubelen v. a. s.	200.800.506	14.671.693	3.080.122	593.488	197.720.384	14.078.205	—	—
VIII Huiden, vellen, leder, lederwerk en schoenwerk	2.234.534	4.062.424	1.726.370	2.447.913	508.164	1.614.511	—	—
IX Garens, touw en touwwerk, weefsels en stoffen, kleederen en modewaren	5.518.519	15.941.388	4.584.719	11.281.425	933.800	4.659.963	—	—
X Aardewerk, porselein, pottenbakkerswerk, gebakken steen en andere kunststeen	51.885.531	1.557.385	24.192.576	961.585	27.692.955	595.800	—	—
XI Glas	3.532.231	1.042.364	2.336.304	640.934	1.195.927	401.430	—	—
XII Papier	7.960.980	2.734.911	17.490.075	3.078.964	—	—	9.529.095	344.053
XIII Voedings- en genotmiddelen, niet genoemd in de groepen I, II, IV en VI	34.896.433	13.038.038	27.467.302	11.580.404	7.429.131	1.457.634	—	—
XIV Rijtuigen, voertuigen, vaartuigen en luchtvaartuigen	13.968.246	4.486.465	5.473.887	3.077.148	8.494.359	1.409.317	—	—
XV Andere goederen dan gebracht onder de groepen I tot en met XIV	12.806.829	11.978.846	6.957.372	6.099.658	5.849.457	5.879.188	—	—
Totaal	1.633.163.147	157.664.720	734.448.472	96.205.874	898.714.675	61.458.846	—	—
Handelsbew. zond. goud en zilvermuntmuntmat. (opgen. in gr. III b)	1.633.160.677	157.464.022	734.440.111	95.693.919	898.720.566	61.770.103	—	—

OVERZICHT van de waarde van den In- en Uitvoer voor elke maand van het loopende jaar en de drie daaraan voorafgaande jaren, met uitzondering van gouden en zilveren munt en muntmateriaal, in guldens.

Maanden	Invoer				Uitvoer			
	1920	1921	1922	1923	1920	1921	1922	1923
Januari	256.207.615	214.136.278	152.495.668	173.045.849	135.932.785	115.835.310	86.106.447	91.487.819
Februari	233.591.043	170.369.270	152.353.594	162.189.535	113.309.645	120.956.498	84.204.248	94.601.855
Maart	187.916.138	213.830.220	180.328.763	165.440.620	68.210.466	107.204.662	112.879.875	106.977.347
April	203.592.812	195.772.602	167.451.702	169.639.064	99.448.337	108.819.697	92.729.841	97.005.415
Mei	298.514.162	168.114.951	194.080.257	160.129.701	170.393.137	93.818.710	108.423.679	104.128.702
Juni	345.402.373	188.559.719	150.899.735	159.533.444	179.478.445	120.815.908	100.680.880	97.860.255
Juli	314.861.366	170.674.007	163.863.700	157.464.022	177.114.162	105.420.129	104.572.575	95.693.919
Tot. Jan.-Juli.	1.840.085.509	1.321.457.047	1.161.473.419	1.147.442.235	943.886.977	772.870.914	689.597.545	687.755.312
Augustus	267.956.122	186.640.179	178.807.927	—	130.018.883	142.544.083	99.442.892	—
September	317.368.670	197.271.439	164.616.506	—	165.965.569	135.749.765	115.612.131	—
October	337.338.332	179.043.171	186.643.442	—	148.140.438	114.694.641	112.003.008	—
November	270.811.334	175.806.364	172.295.111	—	156.557.011	106.623.879	104.350.396	—
December	302.154.125	180.000.903	163.762.355	—	156.922.833	197.115.318	100.225.239	—
Totaal	3.335.714.092	2.240.219.103	2.027.598.760	—	1.701.491.711	1.369.598.600	1.221.231.211	—

1) Hieronder zijn niet begrepen de bunkerkolen voor Ned. schepen. 2) Hieronder is niet begrepen de bunkerolie voor Ned. schepen.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitl.		
15 Aug. '23	3.120.881	2.137.707	—	74.186	2.231.815
8 " '23	3.112.636	2.101.713	—	77.484	2.224.358
1 " '23	3.109.666	2.114.787	—	84.058	2.187.729
16 Aug. '22	3.066.434	2.285.486	—	131.424	2.142.303

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings perc. 1)	Algem. Dek-kings perc. 2)
15 Aug. '23	974.628	1.902.430	109.886	75,5	77,3
8 " '23	1.000.511	1.904.791	109.673	75,38	77,3
1 " '23	989.067	1.944.551	109.497	75,25	77,3
16 Aug. '22	532.085	1.846.965	105.983	76,9	80,2

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
8 Aug. '23	771	11.696.092	1.382.893	15.084.459	3.971.879
1 " '23	771	11.739.800	1.395.825	15.198.667	3.972.103
25 Juli '23	772	11.715.726	1.355.902	15.188.222	3.964.432
9 Aug. '22	794	10.793.238	1.351.778	14.748.191	3.569.485

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 3 September 1923.

Het conflict tusschen Italië en Griekenland is nog van te jongen datum, dan dat het reeds grooten invloed op de internationale beurzen zou hebben uitgeoefend en toch heeft het bombardement van Korfoe een schaduw gelegd over de hoopvolle tendens, die zich, ondanks vele teleurstellingen, toch nog staande heeft weten te houden. De dreiging van Balkan-ervikkingen hangt weer in de lucht en al denkt niemand, dat de Grieksch-Italiaansche kwestie aanleiding tot een nieuwen wereld-oorlog zal worden, de voorvallen op den Balkan, negen jaar geleden, liggen nog te versch in het geheugen, om de ontwikkeling van de tegenwoordige gebeurtenissen met een onverschillig oog te aanschouwen. Zoo is er dus opnieuw een depressie ontstaan, en is de horizon van een definitieve regeling der Europeesche toestanden weder bewolkt. Weliswaar zag het er nog niet naar uit, alsof men binnen afzienbaren tijd een dergelijke regeling had mogen verwachten, doch de hoop bestond toch, dat aan het tot stand brengen van een werkelijken, Europeeschen vrede met ernst zou worden gewerkt en dat men er ten slotte in zou slagen op dit gebied iets tot stand te brengen. Het gevaar is thans niet denkbeeldig, dat de goede plannen door onverwachte gebeurtenissen verijdeld zullen worden.

Ook zonder dit intermezzo zou de arbeid van den opbouw al moeilijk genoeg zijn geweest. Een enkele blik naar Duitsland alleen is voldoende om van deze waarheid te worden overtuigd. Ondanks de goede voornemens, die het kabinet-Stresemann koestert aangaande een stabilisatie van de Mark door drastische maatregelen ten aanzien van belastingen en andere bronnen van inkomsten toe te passen, is de waarde van het Duitsche betaalmiddel opnieuw zoo sterk gedaald, dat het practisch niet alleen voor het doen van buitenlandsche betalingen is uitgeschakeld, doch ook in het eigen land in vele gevallen, waarin dit tot nu toe niet geschiedde, door de gouden Mark wordt vervangen. Zoo hebben verschillende banken in de afgelopen week een rondschrijven tot hun cliënten gericht, waarin zij mededeelen, voortaan bepaalde transacties slechts te zullen uitvoeren tegen een vergoeding in „vredes-markten”. Waar het algemeen prijsniveau zich nog steeds niet geheel heeft aangepast aan de goud-pariteit — gemeten aan den dollar — beteekent deze maatregel tevens een aanzienlijke verhooging van de tarieven. Teekening is voorts, dat de particuliere handel op deze wijze weder den toon aangeeft en de Regeering in den stroom medesleept. Erkend moet natuurlijk worden, dat de toestand voor de Duitsche Regeering

uitermate moeilijk is. Door de papieren Mark plotseling los te laten, zou zij breede kringen der bevolking in geweldige moeilijkheden brengen, terwijl aan den anderen kant het hinken op twee gedachten haar prestige niet ten goede kan komen. Het is ook in verband hiermede, dat het vertrouwen in het nieuwe kabinet in het toch zoo korte tijdsverloop van één week niet gestegen mag worden geacht. In groote lijnen ziet men geen verschil met vorige ministers en men aarzelt dan ook ter beurze niet de lijn te volgen, die men reeds zoo lang als richtsnoer heeft gehad, hiermede aangevende, dat men op de fondsenmarkt nog geen principieele verandering aanvezig acht. Alleen wordt de consequentie van het vermolmde geld-systeem thans wellicht nog iets scherper getrokken. Zoo wijst bijv. het bekende indexcijfer van de Frkf. Ztg. een stijging aan van 2.087.154 tot 4.522.175 (100 op 4 Jan. 1922).

Doch ook in de andere landen is een terugkeer tot normale verhoudingen geen eenvoudige zaak. In Engeland zou het wellicht nog het gemakkelijkst gaan, omdat men daar te lande slechts wacht op een herstel van het internationale handelsverkeer, waarin Duitschland dan opgenomen zou moeten zijn. De ongeordende toestanden in Europa hebben den Engelschen handel groote schade veroorzaakt. De cijfers van den uitvoer gedurende het eerste semester van 1923 spreken in dit opzicht duidelijker taal. Vergeleken met 1922 werd gedurende de maand Juli van dit jaar minder uitgevoerd aan katoenen garens 52 pCt., stoffen 28,7 pCt., vlassen hennepgarens 47,9 pCt., jutegarens 8,7 pCt., wollen garens 15,9 pCt. Een toename toont de export van linnen met 28,1 pCt., wollen geweven stoffen met 26,7 pCt., steenkool met 33,6 pCt., ijzer en staal met 22,2 pCt. aan. Absoluut zuiver kunnen deze cijfers niet worden geacht, omdat, zooals bekend, de handel van den Ierschen Vrijstaat thans niet meer in de statistieken van den Britschen buitenland-schen handel worden opgenomen, doch waar de Iersche handel in Juli 1922 sterk gedrukt was door de revolutionnaire beweging, kunnen de hier genoemde getallen toch wel grootendeels als maatstaf worden aangenomen. Er blijkt uit, dat de voornaamste industrie van Engeland, de textiel-nijverheid, een kwijnend bestaan voert. Hiernaast ondervindt Groot-Britannië moeilijkheden met den Sterling-koers, die, ondanks de jongste disconto-verhoging nog geen al te vaste tendens vertoont. Dientengevolge zijn gilt-edged fondsen aan de beurs van Londen dan ook eenigszins verwaarloosd. Merkwaardigerwijze echter zijn de overige markt-afdeelingen vrij vast van toon geweest; vooral rubber- en mijnwaarden hebben de belangstelling van de liquide kapitalen getrokken.

Te Parijs is de stemming, bij geringe omzetten, eveneens vast gebleven. Hier was de oorzaak meer te vinden in het onveranderde van de tegenwoordige situatie, gevoegd bij den bevredigenden toestand van den binnenlandschen handel en de nijverheid. De wisselkoers, vrij stabiel in de achter ons liggende week, heeft een basis van berekening opgeleverd en het vooruitzicht op geringer invoer van levensbehoefden, voornamelijk van graan, heeft optimisme ten aanzien van den toekomstigen loop van den Franc in Frankrijk geboren doen worden. In dit opzicht houdt men nog geenerlei rekening met de déroute van de Mark en met de mogelijke consequenties hiervan, ondanks het feit, dat men nog steeds rekent op zeer belangrijke bedragen uit de Duit-sche schadeloosstelling te ontvangen.

Te New York heeft de fondsenmarkt zich goed op peil weten te houden. De thans uitgebroken mijnwerkers-staking heeft geen druk van betekenis uitgeoefend; evenmin hebben dit de berichten omtrent een verminderde activiteit in vele bedrijven gedaan. Ten aanzien van het mijnwerkers-conflict hoopt men op een spoedige regeling, omdat de onderhandelingen niet afgebroken zijn. En met betrekking tot de industrie wordt in alle berichten de hoop uitgesproken op een hervatting der levendigheid tegen den herfst. De beurs heeft haar vaste houding niet laten varen, hoewel de omzetten toch wel eenigermate zijn afgenomen.

Ten onzent is de stemming over het algemeen opgewekt geweest. Het vooruitzicht op een reeks feestdagen in verband met het jubileum van H. M. de Koningin heeft weliswaar den handel iets doen inkrimpen, doch heeft den ondergrond van vertrouwen doen voortbestaan. Een uitzondering heeft ook deze keer weder de beleggingsmarkt gevormd. Toch is op de lagere koersen voor inheemsche staatsfondsen iets grooter vraag ontstaan, zoodat een gering herstel is ingetreden, vooral nadat de angstaanjagende geruchten omtrent een conversie van de bestaande leeningen volkomen ongegrond waren gebleken.

Binnenlandsche industriele waarden waren weifelend en verdeeld, doch over het algemeen was de stemming hier niet zwak. Vooral aandeelen Jurgens konden zich belangrijk boven het vorig niveau verheffen; de in gulden vastgestelde

	27 Aug.	30 Aug.	3 Sept.	Rijzing of daling.
6 0/0 Nederland 1922	99½	99½	99½	+ 3/8
5 0/0 " 1918	89	88	89½	+ 3/10
4½ 0/0 " 1916	87¼	86½	87	- 3/8
4 0/0 " 1916	80	79½	80½	+ 9/16
3½ 0/0 "	76	76	—	—
3 0/0 "	65¾	65¼	65	- 7/8
2½ 0/0 Cert. N. W. S.	55¾	55¼	55¾	—
7 0/0 Oost-Indië 1921	100¾	100¼	101¾	+ 7/8
6 0/0 " 1919	96½	95½	96½	+ 7/16
5 0/0 " 1915	93	—	—	—
5 0/0 Rusland 1906	3¼	3¼	3	- ¼
4 0/0 Rusl. bij Hope & Co.	3½	3½	—	- 1/10
4 0/0 Japan 1899	68½	68½	—	- ¼
5 0/0 Brazilië 1895	47	46¼	45	- 2
8 0/0 San Paulo 1921	97¾	97¼	97½	- 1/8
6 0/0 Amsterdam 1920	101½	100	—	- 1½
7 0/0 Rotterdam 1920	100¼	100¾	—	+ 5/8

verkoop-prijzen in Duitsland hebben een goeden invloed op het fonds uitgeoefend. Voor de overige aandelen uit deze rubriek gold de overweging, dat vele fabrikaten der Duitsche nijverheid reeds thans niet meer onder, en vaak zelfs boven de wereldmarktprijzen geleverd worden.

Voor *suikeraandelen* bestond goede animo. De mededeeling van de V. J. S. P., waarvan de vorige week hier ter plaatse melding werd gemaakt, werkte nog door.

Rubberaandelen werden slechts in geringe mate verhandeld en konden hun niveau handhaven, zonder groote fluctuaties. In *tabakken* viel op sommige dagen een geringe reactie op te merken.

Ook voor *petroleum-aandelen* is de belangstelling niet meer zoo groot geweest, hoewel dit niet tot een reactie heeft kunnen leiden. De voortdurende berichten omtrent verlaging van den prijs van ruwe olie hebben het publiek ten onzent voorzichtig gemaakt.

	27 Aug.	30 Aug.	3 Sept.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	116	117	117¼	+ 1¼
Incaso Bank	86¼	87	87¼	+ 1
Konossale Bank	145¾	146	144	- 17/8
Ned. Handel-Mij. cert.v.aand.	120¾	122¼	121	+ 1/8
Rotterd. Bankvereniging ..	90¼	90¼	—	- 1/8
Amst. Superfosfaatfabriek ..	34	36¼	35	+ 1
Van Berkel's Patent	43	40	39¾	- 3 1/8
Gouda Kaarsen	69½	75	70	+ 7/8
Holl. Draad- en Kabelfabriek	56¼	59¼	—	+ 3¼
Jurgens' Ver. Fabr.gew.aand.	48¼	55	54	+ 5¼
" " pr. aand.	57	59	57	—
Leerdam Glasfabrieken	30¼	32¼	—	+ 2
Philips' Gloeilampenfabriek	241¾	249	248¼	+ 67/8
Vereenigde Blikfabrieken ..	100	—	—	—
Vereen. Chemische Fabrieken	34	36¼	—	+ 2½
Compania Mercantil Argent.	6	6½	6¾	+ ¾
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	151	156½	152¾	+ 1¾
Handelsver. Amsterdam	410¼	416½	413	+ 2½
Handelsverg. Reiss & Co. ...	25	24¼	24	- 1
Int. Crediet- en Handelsverg.	—	—	—	—
Rotterdam	174	179	—	+ 5
Linde Teves & Stokvis	56¼	—	—	—
Tels & Co's Handel-Mij.	4¼	—	—	—
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	100	98	—	- 2
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	125¼	124½	126¾	+ 7/8
Kon. Petroleum-Mij.	348¼	348	341	- 7¼
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	23¼	26	—	+ 2½
Amsterdam-Rubber-Mij.	154¼	158¼	155	+ ¼
Nederl.-Rubber-Mij.	77	79¼	77	—
Oost-Java-Rubber-Mij.	234¼	235	230	- 4¼
Deli-Batavia Tabak Mij.	312	313	306	- 6
Deli-Maatschappij	283	284¼	281½	- 1½
Senembah-Maatschappij ..	261½	255¼	257	- 4¼

Scheepvaartwaarden bleven verwaarloosd; alleen voor Indische lijnen bleef lichte belangstelling bestaan.

	27 Aug.	30 Aug.	3 Sept.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	80	80½	74	- 6
" " „gem.eig.	67¼	70¼	65¼	- 2¼
Hollandsche Stoomboot-Mij.	17½	18¾	16¾	- 5/8
Java-China-Japan-Lijn	62¼	64	—	+ 1½
Kon. Hollandsche Lloyd ...	6¼	6½	6¼	—
Kon. Ned. Stoom-Mij.	49	53	48½	- 7/8
Konink.Paketaart-Mij.	109¼	109¼	108	- 1½
Maatschappij Zeevaart	51¼	52	47	- 4¼
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	101	104¼	102¾	+ 1½
Nievelt Goudriaan	80	86	82¼	+ 2½
Rotterdamsche Lloyd	115	117¼	114	- 1
Stoomv.-Mij. „Nederland“ ..	129¼	132¼	131¼	+ 2 1/8
" " „Noordzee“ ..	27¼	23¾	—	- 3 5/8

De *Amerikaansche markt* was kalm, doch vast op de aanwijzingen uit New York.

	27 Aug.	30 Aug.	3 Sept.	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	60¾	61½	60¾	- ½
Anadeba Copper	84½	84¼	83½	- 1
Studebaker Corp.	110¾	114¼	112	+ 1 1/8
Un. States Steel Corp.	93¼	97¾	95¼	+ 2¼
Atchison Topeka	102¼	103¼	104	+ 1¾
Erie	15¾	15	—	- 5/8
Southern Pacific	91¼	90¼	93½	+ 2 1/16
Union Pacific	134¾	137¼	138	+ 3 1/8
Int. Merc. Marine orig. gew.	6¼	8	7 9/16	+ 1 1/16
" " " " pref.	22 15/16	25¼	24 15/16	+ 2

De *goldmarkt* bleef ruim; prolongatie ten slotte 2¼ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

4 September 1923.

In de afgelopen week zijn de tarweprijzen te Chicago niet veel gestegen. Op den 28sten Augustus trad er een reactie in waardoor de September-termijn daalde van 103¼ tot 100½. De volgende dagen bleef de prijs vrijwel onveranderd, doch op den 1sten September vond een gedeeltelijk herstel plaats, waardoor de September-termijn op 102¼ sluit. Dit is dus nog een cent lager dan op 27 Augustus en teneer opmerkelijk aangezien de zeer gespannen politieke toestand in Zuid-Europa allicht aanleiding had kunnen geven tot een flinke prijsverhoging. Blijkbaar is de tarwemarkt nog niet rijp voor een stijging en de oorzaak daarvan is niet zoozeer gelegen in de overvloedige voorraden als wel in de nog steeds zeer matige vraag. Weliswaar bestond er ook in de afgelopen week in Engeland voortdurend belangstelling voor tarwe, doch deze was wel hoofdzakelijk voor Argentijnsche, die nog steeds goedkoop is in verhouding tot een Noord-Amerikaansche, ofschoon in tegenstelling met Chicago de prijzen in Buenos Aires regelmatig hooger zijn gelopen.

De *tarwe* gunstige berichten over de Amerikaanse zomertarwe houden aan, doch nieuwe cijfers kunnen wij deze week niet geven. Een enkele particuliere raming in Canada bevestigt de meer pessimistische opvattingen, doch waar in het algemeen nog zoo'n groot meeningverschil bestaat, stelt de graanhandel meer dan gewone belangstelling in de eerstkomende officieele oogstraming.

De Russische Regeerings-Commissaris Bruchanoff heeft medegedeeld, dat er dit jaar van den Russischen graanoogst 550 miljoen pud, overeenkomend met ongeveer 9 miljoen ton, graan voor de inlandsche consumptie zal worden beschikbaar gehouden, terwijl er dan waarschijnlijk nog 250 miljoen pud, dit is ruim 4 miljoen ton, geëxporteerd zal kunnen worden. Met graan wordt hier ontegenzeggelijk bedoeld de verschillende graansoorten tezamen. Men zal goed doen deze schatting met groote reserve te aanvaarden; mocht zij juist blijken, dan zou Rusland een veel grootere hoeveelheid exporteerden dan men in den laatsten tijd, afgaande op de eenigszins vage berichten, had mogen verwachten. Naar het schijnt is de oogst in het Zuidelijk gedeelte goed, doch in het Noorden schijnen de oogsten door regen geleden te hebben, hetgeen trouwens ook het geval is bij de oogsten in Noordwestelijk Europa.

De *verscheppingen* van tarwe waren in de afgelopen week klein en in vergelijking met verleden jaar, is vooral het geringe percentage dat de Vereenigde Staten en Canada bijdragen opmerkelijk. Dat bedraagt namelijk nog geen 50 pCt. van wat het een jaar geleden was en de vooruitzichten zijn, dat voorloopig deze verhouding wel ongeveer gehandhaafd zal blijven.

Argentinië verscheept iets minder dan de vorige week, terwijl ook de voorraden in de zevens verder zijn afgewakend. Voor maïs heeft de toestand zich verder ontwikkelend in den geest, zooals door ons de vorige week aangegeven.

De *verscheppingen* van Argentinië namen nog iets af en voor spoedig leverbare maïs bleef de vraag goed, zoodat in de meeste Europeesche markten de prijzen gestegen zijn. Enkele ladingen werden tot stijgende prijzen voor het Continent gekocht, doch ook Engeland nam enige ladingen tot zicht, zoodat het aanbod daarvan nu uiterst gering is. Ook Zuid-Afrikaansche maïs bleef belangstelling trekken en ook in dit artikel werden vrij geregeld ladingen gekocht, meest door de Engelsche markten. In Amerika bleef de toestand vrijwel onveranderd. De grondtoon is vast en zoowel voor den September- als voor den December-termijn zijn de prijzen gestegen. Van exportzaken van den nieuwen oogst van Noord-Amerika hoort men nog zeer weinig, doch de vooruitzichten zijn, dat zij betrekkelijk spoedig tot stand zullen komen; ontegenzeggelijk zal dit gemakkelijker gaan, indien

Noteeringen.							Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.			
Data	Chicago			Buenos Ayres			Soorten	3 September 1923	27 Augustus 1923	4 September 1922
	Tarwe Sept.	Mats Sept.	Haver Sept.	Tarwe Sept.	Mats Sept.	Lijnzaad Sept.				
1 Spt. '23	102 $\frac{1}{4}$	84 $\frac{1}{8}$	37 $\frac{1}{2}$	11,55	8,85	22,45	Tarwe*	12,25	12,—	12,25
25 Aug. '23	103 $\frac{1}{8}$	83	38 $\frac{3}{8}$	11,50	8,60	21,45	Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	9,—	8,75	9,80
1 Spt. '22	100	60 $\frac{1}{2}$	32 $\frac{1}{4}$	11,35	7,85	18,—	Mais (La Plata)..... ²⁾	193,—	183,—	209,—
1 Spt. '21	125 $\frac{3}{4}$	55 $\frac{1}{8}$	35 $\frac{3}{8}$	17,95 ¹⁾	9,30	23,15	Gerst (48 lb. malting)... ²⁾	167,—	165,—	192,—
1 Spt. '20	253	138 $\frac{1}{2}$	65 $\frac{1}{4}$	19,80 ²⁾	9,60	25,60	Haver (38 lb. White cl.)... ¹⁾	9,75	9,50	9,70
20 Juli '14	82	56 $\frac{3}{8}$	36 $\frac{1}{2}$	9,40	5,38	13,70	Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	11,10	11,45	12,40
							Lijnzaad (La Plata) ³⁾	418,—	405,—	375,—

¹⁾ Per Oct. ²⁾ Per Febr.

¹⁾ p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1600 KG.
*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	26 Aug./1 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	26 Aug./1 Sept. 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	5.751	497.042	739.540	—	31.086	30.124	528.128	769.664
Rogge	3.557	300.639	141.754	—	485	—	301.124	141.754
Boekweit	—	11.645	9.555	—	—	—	11.645	9.555
Mais	16.233	393.566	706.304	472	51.849	69.835	445.415	776.139
Gerst	8.058	143.483	103.470	350	8.192	3.597	151.675	107.067
Haver	439	51.633	84.315	—	533	50	52.166	84.365
Lijnzaad	5.555	96.718	120.663	—	48.156	61.466	144.874	182.129
Lijnkoek	1.375	145.865	82.756	—	—	1.547	145.865	84.303
Tarwemeel	1.885	62.123	36.950	585	4.509	5.004	66.632	41.954
Andere meelsoorten	100	1.444	6.978	—	—	2.615	1.444	9.593

het groote prijsverschil tusschen de termijnmarkten en de loco-markten verminderd is. Ook gerst deelde in de vaste stemming, vooral de Tunis/Algiersche gerst bleef de aandacht trekken. Hierin kwamen flinke zaken tot stand. Het aanbod van Rusland is betrekkelijk gering, terwijl de monsters van nieuwe Donau-gerst over het algemeen een onvoldoende kwaliteit aantoonen. Voor de Noord-Amerikaansche gerst bestond ook meer belangstelling, doch groot was de omzet in deze soort niet.

In haver waren de fluctuaties gering en in de meeste landen was de belangstelling niet groot.

Lijnzaad. De verschepingen van Argentinië waren al zeer gering, terwijl ook die van Indië niet veel te beteekenen hadden. De voorraden in Europa worden daardoor zeer klein, doch de belangstelling van de olieslagers is in de meeste landen nog slechts weinig toegenomen, aangezien de markt voor lijnolie niet een aan lijnzaad evenredige vastheid toont. De Argentijnsche prijzen zijn namelijk sterk gestegen. De September-termijn sluit in Buenos Aires op 3 September op 22,75, tegen 21,45 op 28 Augustus. In Amerika komt het nieuwe lijnzaad nog slechts zeer langzaam aan de markt, doch de berichten over de opbrengst bleven bevredigend.

SUIKER.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam Oct./Dec.	Londen			New York 96 pCt. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Sept./Oct.	Amer. Granulated c.f. Sept./Oct.	
30 Aug. '23	f24 $\frac{3}{8}$	Sh. 57/3	Sh. 20/3	Sh. 32/- ¹⁾	\$ cts. 6,15
23 " '23	f23 $\frac{3}{16}$	57/3	19/6	32/- ¹⁾	5,81
30 Aug. '22	f22 $\frac{1}{2}$	58/3	19/6	23/8	4,92
30 Aug. '21	f24 $\frac{1}{2}$	62/-	21/3	28/6	4,86
4 Juli '14	f11 $\frac{13}{32}$	18/-	—	—	3,26

¹⁾ Nom.

Al fluctueerden de prijsnoteeringen vooral in Amerika nogal, zoo heerschte toch op de verschillende suikermarkten een vaste ondertoon. Van de stoomende kwantiteiten Javasuiker, die eenigen tijd geleden de markt deprimeerden, werd het grootste gedeelte in den laatsten tijd successievelijk ondergebracht, zoodat thans slechts weinig hiervan aan de markt is, terwijl de vraag gaandeweg toeneemt.

In Amerika opende de markt verleden week ongeveer $\frac{1}{4}$ d.c. hooger, nl. Spot Centrifugals d.c. 6.09; termijnmarkt September levering d.c. 4.34, December d.c. 4.37 en Maart d.c. 3.75, en sloot na eene tijdelijke reactie op de termijnmarkt als volgt: Spot Centrifugals d.c. 6.28, September levering d.c. 4.49, December d.c. 4.44, Maart d.c. 3.81 en Méi d.c. 3.89. Van de zijde der raffinaderijen nam de vraag toe en werden niet onbelangrijke partijen Cuba-suiker tot d.c. 4.37 $\frac{1}{2}$ en d.c. 4.50 c.&f. New York verkocht. De prijs voor

Granulated werd verhoogd tot d.c. 8.— incl. inkomende rechten.

De laatste Cuba-statistiek luidt als volgt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 25 Aug. '23	12.763	37.564	26.032
Tot. sedert 1 Dec. '22-25 Aug. '23	3.329.018	3.672.282	3.122.848
Aantal werkende fabrieken	1	4	4
Weekexport 25 Aug. '23	25.139	55.528	77.874
Totale export 1 Jan.-25 Aug. '23	2.883.689	3.206.177	1.865.485
Totale voorraad 25 Aug. '23	445.335	495.253	1.865.485

In Engeland werd de Augustus termijn zonder verdere schokken geliquideerd. Het laatst werd hiervoor betaald Sh. 23/-, terwijl December termijn steeg van Sh. 22/1 $\frac{1}{2}$ tot Sh. 22/6. Spoedig aankomende Javasuiker werd verhandeld tot Sh. 22/6 en thans gehouden op Sh. 23/- c.i.f. U. K. of Sh. 24/- tot Sh. 24/6 c.i.f. Continent.

De zichtbare voorraden bedragen volgens C. Czarnikow:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 Juli '23	539.800	215.600	281.600
Tsjechoslowakije 1 Aug. '23	68.800	41.600	156.100
Frankrijk 1 Aug. '23	104.000	61.000	36.700
Nederland 1 Aug. '23	37.600	52.700	26.000
België 1 Aug. '23	34.800	30.300	60.100
Engeland 1 Aug. '23	318.000	351.600	348.000

In Europa.. 1.103.000 752.800 908.500
Ver. Staten v. N. Am. 25 Aug. '23 117.000 191.300 96.600
Cuba (alle havens) 25 Aug. '23 445.300 593.700 1.274.800

Totaal .. 1.665.300 1.447.800 2.279.900

Het is wel opmerkelijk, dat de voorraden in Duitschland ruim 300.000 tons grooter zijn dan in het afgelopen jaar.

Volgens F. O. Licht was de weersgesteldheid gedurende Augustus voor den groei der bieten iets minder gunstig dan in Juli, doch kan over het resultaat van den oogst speciaal in Duitschland nog weinig voorspeld worden, vooral ook in verband met den zeer moeilijken economischen toestand. Eene vermindering van het binnenlandsch suikerverbruik in Duitschland mag echter verwacht worden.

Het meest kwam de vaste stemming weer tot uitdrukking op de markt op Java, waar de prijs voor witte suiker binnen enkele dagen opgedreven werd van f 13 $\frac{1}{2}$ tot ongeveer f 15,—, daarna trad eenige reactie in en werd weer het een en ander tot ongeveer f 14 $\frac{1}{4}$ à f 14,62 $\frac{1}{2}$ verhandeld. Het rendement van 144 fabrieken was op 1 Augustus ca. 5 pCt. geringer dan verleden jaar op hetzelfde tijdstip, terwijl het verschil op 15 Juli nog 7 pCt. bedroeg. De oogst schijnt dus nog grooter te zullen worden, dan oorspronkelijk verwacht, toen een rendementsverschil van 10 pCt. in uitzicht gesteld werd.

De markt in Nederland fluctueerde eenigszins, doch gaf over het algemeen blijk van eene vaste stemming. Voor

den Augustus termijn moest ten slotte nog f 30,— voor dekkingsinkopen betaald worden. Prompte Javasuiker kon het equivalent van f 30,— c.i.f. bedingen, terwijl stoomende iets lager te koop was. Einde September, begin October aankomst werd tot prijzen varierende van f 26½ tot f 27¼ c.i.f. verkocht. De termijnmarkt sloot op f 23,87½ voor December en beliep de omzet op termijn 2500 tons.

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons, Manchester, d.d. 29 Augustus 1923.

Prijzen van Amerikaanse katoen, die gedurende de afgelopen week weer beïnvloed zijn door de verschillende weerstoestanden, toonen voor Middling American een teruggang van 54 punten. De afname is zeer gering, evenals de verkoopen. Oogstberichten over Egyptische katoen zijn nog steeds gunstig en prijzen blijven vast.

In Amerikaanse garens hebben wij weer een rustige week gehad. Spinners van lagere en medio-nummers, beide van mule- en ringgarens, rapporteeren over het algemeen, dat slechts kleine partijtjes gevraagd worden tegen prijzen, die hun toch al kleine winst nog verder doen inkrimpen. Het stopzetten wegens vacantie te Oldham heeft weinig invloed op de vraag gehad. De omzet blijft betrekkelijk gering, hoewel er veel lage biedingen van Holland zijn. Bundelgarens, zoowel enkel- als tweevoudig, worden slecht verkocht. Spinners van Egyptisch garen doen elke week enkele geregelde zaken, doch hebben moeite hunne positie te verbeteren. Fijne medio garens worden niet gevraagd. Slechts kleine partijtjes gewone en gezengde twofolds vinden afname en twijfners klagen over geringere winsten.

De doekmarkt is rustig, doch prijzen zijn vast. De toestand toont geenerlei verandering, terwijl er evenmin vooruitzicht is op een spoedige ontwikkeling. Er zijn genoeg aanvragen, doch weinige daarvan leiden tot zaken. Er heerscht nog steeds gebrek aan vrouwen, terwijl er zeer veel gespeculeerd wordt. Dit laatste zoowel op een oplopende als op een dalende markt, maar niemand schijnt den moed te hebben veel te koopen. Men dekt zich dan ook uitsluitend voor onmiddellijke behoefte. Fancies worden in vele gevallen goed verkocht, doch zelfs hier moeten verder gewone goederen deze fabrieken geheel bezet houden. Hoewel fabrikanten voor sommige soorten een langeren levertijd vragen, is hun positie niet zeer bevredigend. Weinigen werken dan ook op volle capaciteit.

	22 Aug. 29 Aug.	Oost. koersen.	22 Aug.	29 Aug.
Liverpoolnoteeringen.		T.T. op Indië	1/3 3/4	1/3 1/4
F.G.F. Sakellarides	16,45 16,55	T.T. op Hongkong	2/3	2/3
G.F. No. 1 Oomra	9,00 9,15	T.T. op Shanghai	3/1 1/4	3/1 1/4

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
1 Sept. 1923	778.000	19.875	1.046.000	22.300	5 1/2 3/8
25 Aug. 1923	810.000	20.575	1.259.000	22.500	4 1/8
18 " 1923	816.000	20.100	1.336.000	22.000	5 1/2 1/8
1 Sept. 1922	1.816.000	15.250	2.585.000	20.000	7 1/4

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
1 Sept. 1923....	79.000	704.000	213.000	1.655.000
1 Sept. 1922....	93.000	613.000	167.000	1.171.000

NEDERLANDSCH-INDISCHE THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)

(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 31 Juli 1923	39.343
Sedert aangevoerd.....	25.714
	65.057
Sedert afgeleverd.....	16.992
Voorraad heden	48.065
Waarvan in de eerste hand.....	10.342

Amsterdam, 31 Augustus 1923.

THEE

(Opgave van den makelaar J. van Eck.)

Bericht van den afloop Theeveiling op 30 Augustus 1923.

Aanbod in veiling bestond uit:

Heden:

14167,	16/2,	20/4 kn.	Java thee
7626,	552/2,		Sumatra thee
290,			voor Hand. reken.
	2176/2	1035/16,	China thee

Totaal.. 22083, 2744/2, 20/4, 1035/16 kn. thee.

1 September 1922:

14860,	396/2,	20/4 kn.	Java thee.
5578,			Sumatra thee

Totaal.. 20438, 396/2, 20/4 kn. thee.

Aanbod 1 Januari jl. tot heden:	1922	1921
Java thee	107666 kn.	104414 kn.
Sumatra thee	42427 "	25306 "
Voor hand. rek.	4786 "	4480 "
Totaal	154879 kn.	134200 kn.
Gem. per veiling..	14080 "	12200 "
China thee	15196/2 "	210538 kn.

De veiling opende met een zeer goede stemming en vlugge biedingen, van midden-veiling tot slot was het verloop iets langzamer en prijzen eenigszins onregelmatig.

Van de bladtheeën waren de Pecco's en Oranje Pecco's het meest gevraagd, de prima en goede midden-soorten werden verkocht tot vorige prijzen en 4 cts. daarboven, de mindere en geringe kwaliteiten maakten de beste avance en vrij vele bedongen van 5 tot 8 cts. boven taxatie.

Bij groot kwaliteitsverschil was het verschil in prijs somtijds zeer gering.

Gebroken Pecco's en Gebroken Oranje Pecco's waren gemiddeld 2 tot 4 cts. hooger. Dust, Fannings en Gebroken thee hadden de beste markt en bedongen van 3 tot 13 cts. meer. Ook bij deze theeën werden de geringe soorten veelal het meest betaald.

Van de aangeboden China thee werd slechts een klein gedeelte verkocht.

Volgende veiling zal worden gehouden op Donderdag 20 September e.k., het aanbod zal zeer klein zijn, circa 6000 kn. Java en Sumatra thee en eenige partijen N/S. China thee.

RUBBER.

De stemming is de afgelopen week vast gebleven en prijzen hebben nog iets kunnen verbeteren.

De slotnoteeringen zijn:

		ct.	einde voorafgaande week:
Prima Crêpe	September 84	83 1/2	83 1/2
" "	Oct./Dec...	86 1/2	86
" "	Jan./Maart 88	88	88
Smoked Sheets	September 84 1/2	83 1/2	83 1/2
" "	Oct./Dec..	87	86
" "	Jan./Maart 88	87 1/2	87 1/2

4 September 1923.

STEENKOLEN.

De daling, die sinds eenigen tijd op de kolenmarkt waar te nemen is geweest, heeft verder den voortgang gemaakt. Alle prijzen zijn flauwer geworden en op een oogenblik heeft het er uit gezien, alsof elk redelijk bod van serieuze koopers zou worden aangenomen. Verkoopers, van welke het moest heeten, dat ze wel voorzien waren met orders, bleken opeens groot gebrek aan orders, vooral voor prompte uitvoering, te hebben. De laatste paar dagen zijn de prijzen weder wat stijver geworden, in verband met de groote waarschijnlijkheid van het uitbreken van een algemeene staking in de anthraciet-kolenmijnen van de Vereenigde Staten van Amerika.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland Ongezeefde	f 15,75
Durham Ongezeefde	„ 16,25
Cardiff Ongezeefde	„ 18,—
Schotsche Gezeefde	„ 14,75
Yorkshire Gewasschen Doubles	„ 17,75
Gietcokes	„ 37,50

Alles per ton van 1000 KG., franco Rotterdam/Amsterdam. Markt vast.

4 September 1923.

METALEN.

Loco-Noteringen te Londen:

Data	Koper Standaard	Koper Electro- lytisch	Tin	Lood	Zink
3 Sept. 1923..	63.7/6	68.15/-	194.15/-	25.2/6	33.-/-
27 Aug. 1923..	64.-/-	69.15/-	190.15/-	24.10/-	32.12/6
20 „ 1923..	64.-/-	70.2/6	186.2/6	24.-/-	32.5/-
13 „ 1923..	64.-/-	69.15/-	182.7/6	24.2/6	31.10/-
4 Sept. 1922..	63.5/-	70.7/6	159.15/-	24.2/6	31.7/6.
20 Juli 1914..	61.-/-		145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

Veel verandering in de vrachten is er niet gekomen. Een verbetering is nog niet merkbaar. Met uitzondering van Argentinië blijft de vraag naar ruimte zeer gering. Van de La Plata rivier zijn weer meerdere booten opgenomen en de vracht vandaar naar U. K./Continent is weer iets gestegen. Er is waarschijnlijk 21/- of 21/6 te krijgen voor handige September-booten, welke volle opties willen geven.

Van Noord-Amerika zijn geen booten met graan bevracht en ook is er geen ruimte voor steenkolen vandaar naar Europa opgenomen.

Van Montreal is een boot naar West-Italië bevracht tegen 17½ ct. per 100 lbs. met 15/25 October ligdagen en tevens is er een boot afgesloten vandaar naar Antwerpen tegen 11 ct. per 100 lbs. Om een idee te geven hoe slecht de toestand op het oogenblik is voor wilde booten, kan worden opgemerkt, dat dit de eerste bevrachting naar Antwerpen/Hamburg range is sinds 5 Juni. Andere jaren werden elke week tal van booten voor deze destinaties bevracht.

Van Newfoundland naar Bristol Channel werd 38/6 betaald voor een September boot.

De vracht voor maïs van Zuid-Afrika is weer iets opgelopen en 26/- is betaald voor een begin November-boot naar U. K./Continent.

Door het langzame afkomen van graan van den Donau is de vraag naar ruimte ongeveer nihil. Men verwacht echter, dat na 15 September gerst en haver beschikbaar zullen zijn. Voor een September-October-boot werd 16/- op berth terms in uitzicht gesteld naar U. K./Continent.

Van de Russische Zwarte Zee havens naar U. K./Continent/Havre/Hamburg range is 14/- voor zwaar graan te bedingen.

Het ernstige conflict, dat tusschen Italië en Griekenland is ontstaan, doet nog niet zijn invloed op de vrachten gevoelen. Mocht de toestand zich verscherpen, dan zullen allicht de vrachten hierdoor beïnvloed worden.

In het verre Oosten blijft de vraag naar ruimte gering. Voor groote booten wordt 22/6 en voor kleinere 24/- ondeadweight in uitzicht gesteld voor September aflading van Bombay.

De uitgaande vrachten van Wales zijn iets opgelopen. Naar Buenos Aires is 14/6 en 14/7½ betaald en naar Alexandrië 10/-. Indien de staking in de anthracietmijnen in Noord-Amerika doorgaat, zal er waarschijnlijk vraag ont-

staan naar ruimte voor anthraciet van Wales naar Noord-Amerika. Het schijnt echter, dat men aldaar voorzorgsmaatregelen heeft getroffen, daar men de staking reeds lang had zien aankomen en tenzij de mijnwerkers in de kolonmijnen ook gaan staken, is het zeer de vraag of het vervoer van kolen naar Amerika eenigen grooten omvang zal aannemen.

4 September 1923.

GRAAN.

Data	Petro- grad Londen/ R'dam	Odessa Rotter- dam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotter- dam	Bristol Kanaal	Rotter- dam	Engel- land
27A.-1 Sept. 1923	—	15/3 a	2,15 1	—	20/1	20/1
20-25 Aug. 1923	—	15/3 a	2,10 1	—	19/3	19/3
28A.-2 Sept. 1922	—	—	11¼ 3	2/9	22/-	22/-
29A.-3 Sept. 1921	—	—	4/7½	4/7½	30/-	30/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11¼	1/11¼	12/-	12/-

KOLEN.

'Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotter- dam	Gothen- burg
27A.-1 Sept. '23	6/-	8/6	9/6	14/6	5/5	6/6
20-25 Aug. '23	6/3	8/4	9/6	15/-	5/6	6/6
28A.-2 Sept. '22	6/5	11/5	13/10½	15/6	5/6	7/0
29A.-3 Sept. '21	7/6	14/3	13/6	14/-	6/9	9/6
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivo- stock West Europa	Chili West Europa (salpeter)
27 Aug.-1 Sept. 1923..	22/6	32/6	35/-	35/-
20-25 Aug. 1923..	22/6	36/-	35/-	35/-
28 Aug.-2 Sept. 1922..	19/10	26/-	30/-	31/3
29 Aug.-3 Sept. 1921..	30/-	—	60/-	—
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) \$ per ton kolen. 2) Per ton d.w. 3) Am. cents per 100 lbs.

RIJNVAART.

Week van 26 Augustus—2 September 1923.

De aanvoeren van zeezijde van kolen en erts bedroegen aanmerkelijk minder dan de voorafgaande week.

Scheepsruimte was de geheele week in ruime mate beschikbaar. De vrachtprijzen namen geregeld af.

In het begin der week betaalde men voor Hollandsche schepen een huur van 2¼ cts., welke successievelijk terugliep tot 2 cts. op het laatste der week.

De daghuur voor Duitsche schepen kon zich niet op 2 cts. houden en liep terug op 1¼ cts.

De waterstand was langzaam vallend; er werd op ca. 1.70/1.75 M. afgeladen.

Het sleeploon was genoteerd volgens het 60-cents-tarief.

ADVERTENTIËN.**The Anglo-South American Bank, Ltd.**

Kapitaal en Reserves meer dan £ 13.000.000,—.

Argentinië - Chili - Uruguay - Peru
Mexico - New York - Parijs -
Barcelona - Bilbao - Madrid - Vigo
Sevilla - Valencia.

Bank- en Wisselzaken,
Handelscredieten.
Incasseeren van documentaire
wissels.
Aan- en verkoop van Effecten.

Hoofdkantoor: 62 Old Broad Street, London E.C.